

για την ενίσχυση των δεξιοτήτων
των γυναικών πολιτικών και
των επαγγελματιών των ΜΜΕ
στο δημόσιο διάλογο

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

για Γυναίκες Πολιτικούς
και Υποψήφίες

**Πρακτικός Οδηγός για Γυναίκες Πολιτικούς
και Υποψήφιας**

Μαρία Μουσμότη

Ηλέκτρα Σιμισή

**Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου
Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου**

**ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ**

ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΤΣΟΥ

Αθήνα, Ιούλιος 2020

Ο Οδηγός αυτός είναι απόρροια των εκπαιδευτικών δράσεων οι οποίες διενεργήθηκαν στο πλαίσιο του έργου Gender Public Debate. Ευχαριστούμε θερμά τις εισηγήτριες και τους εισηγητές.

Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με τις εκπαιδευτικές δράσεις, το εκπαιδευτικό υλικό και τους/τις εισηγητές/τριες, παρακαλούμε όπως ανατρέξετε στο <http://nosexism.isotita.gr/>.

Τα παραδείγματα τα οποία περιέχονται στον παρόντα Οδηγό εξυπηρετούν αποκλειστικά τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα αυτού και αφορούν συγκεκριμένα στον εντοπισμό, στην αναγνώριση και στην αντιμετώπιση στερεοτυπικών και σεξιστικών συμπεριφορών στη δημόσια σφαίρα στο πλαίσιο του έργου Gender Public Debate. Ουδεμία πρόθεση υπάρχει από τις συγγραφείς να στοχοποιήσουν τα πρόσωπα στα οποία αναφέρονται.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΥΠΟΨΗΦΙΕΣ: Ο παρών Πρακτικός Οδηγός εκπονήθηκε από το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 3, Παραδοτέο 3.3 «Πρακτικός Οδηγός - Practical Guide» του Έργου “Capacity Building for women candidates and media stakeholders in public debates in Greece- GENDER_PUBLIC DEBATE” - Grant Agreement number: 831629 — GENDER_PUBLIC DEBATE — REC-AG-2018/REC-RGEN-WWLB-AG-2018 Ref. Ares (2020)1857279 - 31/03/2020.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΤΥΠΩΣΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΥΠΟΨΗΦΙΕΣ: Η εκτύπωση του Πρακτικού Οδηγού έγινε στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 4, Παραδοτέο 4.7 «Έντυπη έκδοση των Οδηγών + ηλεκτρονική έκδοση σύνοψης των Οδηγών - Printed version of Guides + E-book version of Guides' Synopses» του Έργου “Capacity Building for women candidates and media stakeholders in public debates in Greece- GENDER_PUBLIC DEBATE” - Grant Agreement number: 831629 — GENDER_PUBLIC DEBATE — REC-AG-2018/REC-RGEN-WWLB-AG-2018 Ref. Ares (2020)1857279 - 31/03/2020.

Ανάδοχος Εταιρεία: ΚΑΜΠΥΛΗ ΑΕΒΕ-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ-ΕΝΤΥΠΟ-ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης και Εφαρμογής του Υπουργείου Εσωτερικών

Δραγατσανίου 8, Αθήνα Τ.Κ. 10559

Τηλ.: 213 151 1102-3

Web: www.isotita.gr

E-mail: info@isotita.gr, gramggif@isotita.gr

Facebook: Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

«Η εκτύπωση αυτού του εντύπου συγχρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια (2014-2020) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»

«Το περιεχόμενο αυτού του εντύπου απηχεί τις απόψεις των συντακτών/τριών και αποτελεί αποκλειστικά δική τους ευθύνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δε φέρει καμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχει αυτό το έντυπο»

Πίνακας Περιεχομένων

I. EXECUTIVE SUMMARY	5
II. Πρόλογος	7
III. Εισαγωγικά	8
1. Η κατάσταση διεθνώς	8
2. Η κατάσταση στην Ευρώπη	9
3. Η κατάσταση την Ελλάδα	12
4. Έμφυλες διακρίσεις στα ΜΜΕ και στον δημόσιο λόγο	14
Αναγνώρισε το!	18
IV. Βασικές Έννοιες για τον σεξισμό	18
1. Διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου	18
2. Έμφυλα στερεότυπα	20
3. Σεξισμός	22
4. Έμφυλη διαμεσολάβηση	26
5. Case stories	27
Εντόπισε το!	30
V. Φαινόμενα σεξισμού στα ελληνικά και διεθνή ΜΜΕ	30
1. Υπό-εκπροσώπηση γυναικών	31
2. Σεξιστικός λόγος στα ΜΜΕ	33
3. Στερεότυπα	33
Αντιμετώπισε το!	35
VI. Αντιμετώπισε τον σεξισμό, την στερεοτυπική συμπεριφορά και τη διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου	35
1. Συμβουλές για γυναίκες που εκτίθενται στο δημόσιο διάλογο	39
VII. Checklist	43
Άσκηση	46
Βιβλιογραφία	47

I. EXECUTIVE SUMMARY

This Guide was elaborated in the framework of the project “Capacity building for women candidates and media stakeholders in public debates in Greece” (“GENDER_PUBLIC DEBATE”) implemented by the Centre for European Constitutional Law - (coordinator) in collaboration with the National and Kapodistrian University Athens (Department of Communication & Media Studies) and the General Secretariat for Family Policy and Gender Equality with co-funding from the “Rights, Equality and Citizenship” Program (REC) of the European Union (2014-2020).

The Guide aims to empower women exposed to public discourses so to identify sexist and stereotypical behaviors, to encourage an open and respectful debate of everyday sexism in order to create fairer, more positive and inclusive organizational environments. The Guide includes practical tips and communication techniques to help women in the public sphere to react or respond to sexism or stereotype-driven behavior. The Guide, also, contains general information and statistics on the position of women in public discourse and their empowerment needs, continues with the demarcation of concepts, and is supplemented with case studies and examples that can be used by anyone interested in tackling stereotypes and sexism behaviors in public debates.

Tips proposed to deal with sexism in the public debates:

As a woman, politician, candidate or, generally, as a woman exposed to the public, consider the *following tips* in case you become the subject of sexist or stereotypical behavior:

1. Assess the situation calmly and practice your confrontational and dissuasive reaction
2. Speak openly and state that you are interrupted when you are "protected" by implying that you are unable to manage the conversation
3. Use arguments when you are accused of your feelings
4. State your status when someone refers to you with a diminutive
5. Immediately mention the comment that was made because of your gender

6. If you receive a comment because of gender, disapprove of your interlocutor and ask for an explanation
7. Be visible if you feel that what you are saying is not heard
8. Answer calmly, if the comments are about your gender
9. Be prepared and ready to react
10. Speak through your own experiences
11. Reverse stereotypes and if possible, generalize
12. Bring the issue of gender to the fore

II. Πρόλογος

Ο παρών Οδηγός εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου “Capacity building for women candidates and media stakeholders in public debates in Greece” (“GENDER_PUBLIC DEBATE”) που υλοποιείται από το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – (συντονιστής) σε συνεργασία με το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Τμήμα Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε.) και την Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων και συγχρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα “Rights, Equality and Citizenship” (REC) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014-2020).

Το πρόγραμμα έχει ως στόχο την ενίσχυση των γυναικών που είναι παρούσες στη δημόσια σφαίρα και συμμετέχουν στο δημόσιο διάλογο, δίνοντας έμφαση σε γυναίκες πολιτικούς και υποψήφιας και των επαγγελματιών που εργάζονται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης όπως δημοσιογράφοι, φοιτήτριες/ές επικοινωνίας και δημοσιογραφίας, bloggers, ώστε να μπορούν αναγνωρίζουν, να αντιμετωπίζουν και να προλαμβάνουν τις διακρίσεις λόγω φύλου στις δημόσιες συζητήσεις.

Ο Οδηγός σχεδιάστηκε για να αποτελέσει ένα εύχρηστο εργαλείο για γυναίκες που μετέχουν στον δημόσιο διάλογο, ασχολούνται με την πολιτική ή στοχεύουν να ασχοληθούν μελλοντικά με την πολιτική. Ο Οδηγός αυτός παρέχει πρακτικές πληροφορίες για να τις διευκολύνει να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν στερεοτυπικές ή/και σεξιστικές συμπεριφορές στο δημόσιο διάλογο.

Ο Οδηγός περιλαμβάνει γενικότερες πληροφορίες και στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη θέση των γυναικών στο δημόσιο λόγο και τις ανάγκες ενδυνάμωσης τους, συνεχίζει με την οριοθέτηση εννοιών, και συμπληρώνεται με μελέτες περίπτωσης και παραδείγματα τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όποια ενδιαφερόμενη για την αντιμετώπιση στερεοτυπικών και σεξιστικών συμπεριφορών στο δημόσιο λόγο. Αυτός ο Οδηγός στοχεύει, πέραν της αναγνώρισης σεξιστικών και στερεοτυπικών συμπεριφορών και την ενδυνάμωση των γυναικών που εκτίθενται στο δημόσιο λόγο, να ενθαρρύνει μια ανοιχτή και σεβαστή συζήτηση για τον καθημερινό σεξισμό, ώστε να δημιουργήσει πιο δίκαια, θετικά και χωρίς αποκλεισμούς οργανωτικά περιβάλλοντα.

III. Εισαγωγικά

Η εστίαση στη καταπολέμηση των στερεοτυπικών και σεξιστικών συμπεριφορών δεν μπορεί να θεωρηθεί πλήρης εάν απουσιάζει η οπτική της συμμετοχής στο δημόσιο διάλογο.

Συγκεκριμένα, οι γυναίκες που μετέχουν στη δημόσια ζωή, είτε ως δημόσια πρόσωπα, είτε ως υποψήφιας είτε ως αιρετές, βιώνουν διακρίσεις που αφορούν όχι μόνο τις πολιτικές τους απόψεις αλλά και το φύλο τους, ότι δηλαδή είναι γυναίκες και πολιτικά ενεργές¹.

Συνεπώς, απώτερος σκοπός της ενδυνάμωσης των γυναικών δεν είναι «μόνο» η διασφάλιση των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και των ουσιαστικών ελευθεριών αλλά και η αναγνώριση των πλεονεκτημάτων της ένταξης της οπτικής των γυναικών στο πολιτικό σύστημα².

Η διακριτική μεταχείριση των γυναικών που συμμετέχουν στο δημόσιο διάλογο, είτε με την ιδιότητα της πολιτικού ή με την ιδιότητα της υποψήφιας πολιτικού, αναβιώνει την ανισότητα των φύλων ενώ μπορεί να ερμηνευτεί και ως έκφραση έμφυλης βίας. Στη θεωρία, η λεγόμενη «σημειωτική βία»³, διαπράττεται μέσω εξευτελιστικών εικόνων και σεξιστικής γλώσσας που σπάνια αφορούν τη συγκεκριμένη γυναίκα, αλλά προορίζονται να ντροπιάσουν τις γυναίκες μπροστά στο ευρύ κοινό, εγείροντας ερωτήματα σχετικά με την ικανότητα και την καταλληλότητα της γυναίκας ως ηγέτη⁴.

1. Η κατάσταση διεθνώς

Στη Ν. Υόρκη πραγματοποιήθηκε το 2018 συνάντηση μεταξύ εμπειρογνομόνων σε θέματα φύλου οι οποίοι κλήθηκαν να συμμετέχουν στη συζήτηση για τις γυναίκες που εμφανίζονται στο δημόσιο λόγο. Στο πλαίσιο της συζήτησης αυτής αναδείχθηκε η σχέση μεταξύ γυναικών που κατέχουν κάποια θέση στην πολιτική ενώ έγινε και γενικότερη αναφορά σε στατιστικά στοιχεία.

Τα αποτελέσματα για τη συμμετοχή των γυναικών δεν είναι ενθαρρυντικά καθώς μόλις το 5,9% είναι αρχηγοί κρατών, το 5.2% αρχηγοί κυβερνήσεων, το

23.6% συμμετέχουν σε κοινοβούλια εθνικών κυβερνήσεων, και το 18.3% είναι υπουργοί.

Στην εν λόγω έρευνα επισημαίνεται ότι οι γυναίκες *υπό-εκπροσωπούνται* σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και πολιτικών διαδικασιών. Παρατηρείται επίσης ότι *όχι μόνο οι γυναίκες που εκτίθενται στην πολιτική είτε ως αιρετές είτε ως υποψήφιοι, αλλά και γενικότερα οι γυναίκες που εκφράζουν τις πεποιθήσεις τους δημόσια αποτελούν αντικείμενο σεξιστικής ή στερεοτυπικής συμπεριφοράς.*

Σε μελέτη που πραγματοποιήθηκε από την Inter-Parliament Union (Διακοινοβουλευτική Ένωση) το 2016 αναφορικά με τα δεδομένα σεξισμού και παρενόχλησης καθώς και βίας κατά των γυναικών, σε 39 χώρες και 42 κοινοβούλια, 55 γυναίκες βουλευτές επιβεβαίωσαν ότι υφίστανται διακρίσεις και αποκάλυψαν την επικράτηση της ψυχολογικής, σωματικής και σεξουαλικής βίας εναντίον γυναικών βουλευτών εντός και εκτός κοινοβουλίων, μερικές φορές από μέλη του δικού τους πολιτικού κόμματος⁵:

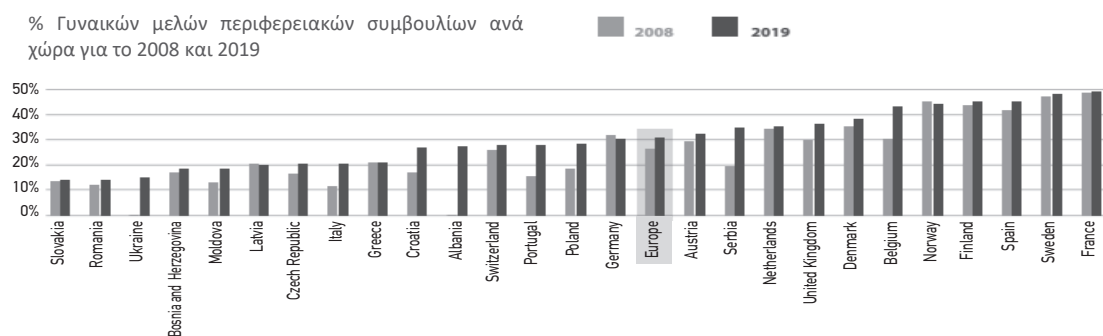
- Το **81,8%** έχει δεχθεί ψυχολογική βία
- Το **44,4%** έχει λάβει απειλές για τη ζωή του, απειλές βιασμού, ξυλοδαρμού ή απαγωγής
- Το **25,5%** έχει δεχθεί σωματική βία στη Βουλή
- Το **21,2%** των Κοινοβουλίων έχουν αναπτύξει στρατηγικές και πολιτικές για την καταπολέμηση της σεξουαλικής παρενόχλησης
- Το **38,7%** δήλωσε ότι οι διακρίσεις λόγω φύλου υπονομεύουν τις θέσεις τους, το έργο τους αλλά και την ελευθερία της έκφρασης
- Το **46,7%** φοβάται για την ασφάλεια τόσο τη δική τους όσο και της οικογένειάς τους

2. Η κατάσταση στην Ευρώπη

Συνολικά, σε επίπεδο κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει μια σταθερή δομή πυραμίδας στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, ενώ οι γυναίκες δεν συμμετέχουν αρκετά στην ιεραρχία των κομμάτων.

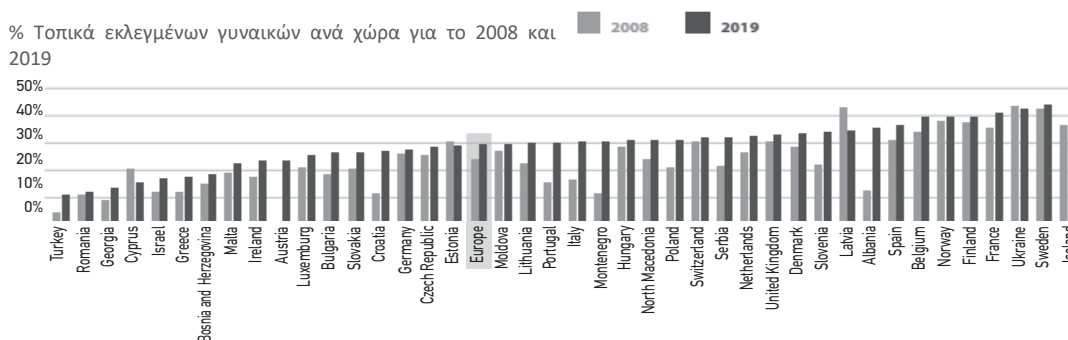
Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν παντού αυτό το πρόβλημα της γυάλινης οροφής. Είναι συνηθισμένο φαινόμενο ότι όσο χαμηλότερα μεταφερόμαστε στην ιεραρχία, τόσο συναντάμε περισσότερες γυναίκες.

Αντίστοιχα, παρόμοιες καταστάσεις συναντώνται και σε άλλους τομείς τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Μπορεί να ανέβουν στην ιεραρχία έως ένα ορισμένο επίπεδο, αλλά σε σπάνιες περιπτώσεις φτάνουν στην κορυφή. Σαν να τους εμποδίζει ένα αόρατο όριο. Φυσικά, οι γυναίκες δεν είναι λιγότερο ικανές, ούτε οι άνδρες έχουν κάποιο βιολογικό πλεονέκτημα να διεκδικήσουν και να κατακτήσουν κορυφαίες ηγετικές θέσεις δημόσιας και πολιτικής λήψης αποφάσεων. Το πρόβλημα είναι κοινωνικό και διαρθρωτικό.

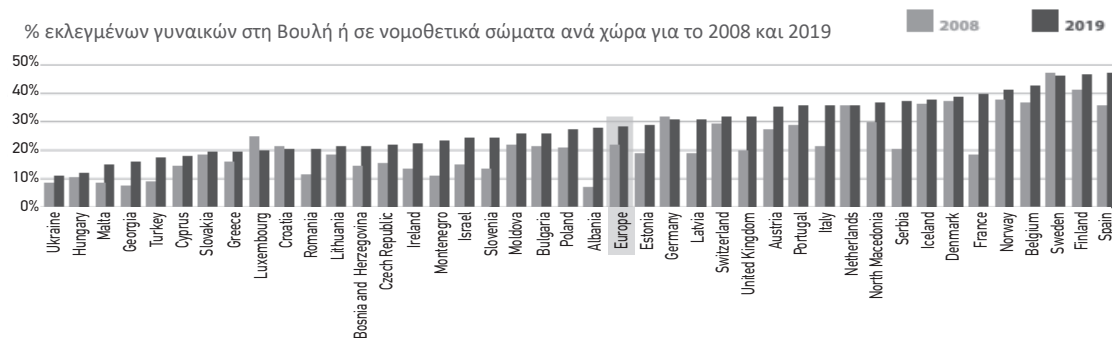
Σήμερα, μόνο τέσσερις χώρες στην Ευρώπη έχουν περισσότερες από 40% γυναίκες που εκλέγονται σε τοπικό επίπεδο: η Γαλλία, η Ισλανδία, η Σουηδία και η Ουκρανία. Το 2008, υπήρχαν μόνο τρεις: η Ουκρανία, η Λετονία και η Σουηδία. Σε δεκαεπτά χώρες⁶ τα δημοτικά συμβούλια περιλαμβάνουν σε ποσοστά 30%- 40% γυναίκες. Πριν από δέκα χρόνια, υπήρχαν μόνο επτά. Σήμερα, υπάρχουν δεκατρείς χώρες⁷ όπου οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 20% έως το 30% των δημοτικών συμβουλίων (ή ισοδύναμο). Στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Κύπρο, τη Γεωργία, την Ελλάδα, το Ισραήλ, τη Ρουμανία και την Τουρκία, το ποσοστό των γυναικών τοπικά εκλεγμένων αντιπροσώπων παραμένει κάτω από το 20%. Αυτό είχε παρατηρηθεί σε δεκατέσσερις χώρες⁸ στη μελέτη το 2008. Σε αυτές περιλαμβάνονται η Τουρκία και η Γεωργία, όπου οι γυναίκες δεν εκπροσώπευαν ούτε το 10% μεταξύ των τοπικών εκλεγμένων αντιπροσώπων.

Ο αριθμός των αιρετών γυναικών σε τοπικό επίπεδο είναι ένας καλός δείκτης του βαθμού στον οποίο οι απόψεις των γυναικών εκφράζονται στην καθημερινή ζωή μιας πόλης. Ωστόσο, ο αριθμός των γυναικών που εκλέχθηκαν δήμαρχοι είναι ένας αξιοσημείωτος δείκτης για την πορεία των γυναικών σε ηγετικές θέσεις, στην κατοχή δηλαδή θέσεων εξουσίας, επηρεάζοντας και ασκώντας πολιτική. Ωστόσο, το ποσοστό των γυναικών δημάρχων παραμένει πολύ χαμηλότερο από αυτό των γυναικών που εκλέγονται σε δημοτικά συμβούλια, και αυτή η ανισότητα τείνει να αυξάνεται περαιτέρω.

Αναλογικά, υπάρχουν λιγότερες γυναίκες δήμαρχοι συγκριτικά με τις γυναίκες που εκλέγονται σε περιφερειακό επίπεδο. Ο ευρωπαϊκός μέσος όρος για τις εκλεγμένες γυναίκες εκπροσώπους σε περιφερειακό επίπεδο είναι 30,9% ενώ ο μέσος όρος για τις γυναίκες δημάρχους είναι 18,4%. Η Γαλλία, είναι η χώρα με την καλύτερη θέση σε σχέση με το ποσοστό των γυναικών περιφερειακών συμβούλων (49%), ενώ οι γυναίκες δήμαρχοι αντιπροσωπεύουν μόνο το 16,7%. Στη Φινλανδία, τα αντίστοιχα ποσοστά των γυναικών περιφερειακών συμβούλων ανέρχονται στο 45% ενώ οι γυναίκες δήμαρχοι αντιπροσωπεύουν το 21,1%. Η ίδια παρατήρηση σχετικά με τη σύγκριση μεταξύ των ποσοστών των γυναικών δημάρχων και των γυναικών τοπικών συμβούλων ισχύει και στην Ελλάδα, όπως φαίνεται στη συνέχεια.

Σε σύγκριση με το 2008, τα στοιχεία για τις γυναίκες στα εθνικά κοινοβούλια δείχνουν μια θετική μεταβολή σε διάφορες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και στα Βαλκάνια: εκτός από τη Γαλλία, η οποία αυξήθηκε κατά 21,2% ως προς το ποσοστό των γυναικών που εκλέχθηκαν (από 18,5% σε 39,7%), η Αλβανία αυξήθηκε από 7,1% το 2008 στο 27,9% (+ 20,8%), η Σερβία από 20,4% στο 37,2% (+ 16,8%), η Ιταλία από 21,3% στο 35,7% (+ 14,4%) και το Μαυροβούνιο από 11,1% σε 23,5% (+ 12,4%). Όλες αυτές οι χώρες εκτός από την Ιταλία διέθεταν σύστημα ποσοτώσεων για τις εθνικές εκλογές τους.

Επιπλέον, οι δέκα χώρες με το υψηλότερο ποσοστό εκλεγμένων γυναικών στην τοπική αυτοδιοίκηση είναι είτε σκανδιναβικές χώρες είτε χώρες με υποχρεωτικές ποσοστώσεις⁹.

3. Η κατάσταση την Ελλάδα

Αν και τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα κατάφερε να καταγράψει μια θετική τάση στην επιβεβαίωση και την προώθηση των γυναικών στην πολιτική, οι πρόσφατες κοινοβουλευτικές εκλογές επέστρεψαν το χρόνο μερικά χρόνια πίσω όσον αφορά την πολιτική συμμετοχή των γυναικών.

Στην Ελλάδα τα πράγματα δεν είναι καλύτερα ακόμα και μετά την εφαρμογή της υποχρεωτικής ποσοστώσης. Μετά τις εκλογές του Ιουλίου 2019, 5 Γυναίκες εκλέχθηκαν στην Ευρωβουλή ενώ στο Εθνικό Κοινοβούλιο εξελέγησαν 65 γυναίκες. Στην κυβέρνηση που προέκυψε από αυτές, σε σύνολο 51 μελών του Υπουργικού Συμβουλίου, υπήρχαν συνολικά μόλις δύο γυναίκες υπουργοί (4%) και τρεις γυναίκες υφυπουργοί (5%).

Σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης παρά το γεγονός ότι ο αριθμός των γυναικών που δραστηριοποιούνται σε αυτήν παρουσιάζεται αυξημένος σε σχέση με τα ποσοστά ενεργοποίησής τους στην κεντρική πολιτική σκηνή, και πάλι, στις θέσεις ευθύνης του πεδίου αυτού η εκπροσώπησή τους εμφανίζεται περιορισμένη. Συγκεκριμένα, στις Δημοτικές & Περιφερειακές εκλογές του 2019, σε σύνολο 332 Δήμων και 13 Περιφερειών εξελέγησαν 19 γυναίκες δήμαρχοι και μόλις μία γυναίκα Περιφερειάρχη.

Από στοιχεία της ΚΕΔΕ, παρατηρείται στην Ελλάδα ότι η συμμετοχή των γυναικών πολιτικών, ακόμη και με την ποσόστωση, φτάνει το 17,6%, αισθητά χαμηλότερα συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες, επισημαίνοντας ότι οι πολίτες προτιμούν τους άνδρες να τους εκπροσωπούν.

Υπάρχει μια -αν και μικρή- θετική μεταβολή στη συμμετοχή των γυναικών στη πολιτική από το 2008-2019. Παρατηρείται, ότι ακόμη και με το σύστημα της ποσόστωσης, η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής βρίσκεται μεταξύ της τάξεως του 2-5%. Επιπλέον, αξιολογείται ότι τόσο κοινωνικά όσο και ιστορικά, καθώς η δεκαετία αυτή χαρακτηρίστηκε από βαθιά κρίση, ότι σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών αυξήθηκαν ενώ σε εθνικό επίπεδο μειώθηκαν.

Πέρα από την εντονότερη προβολή και ανάδειξη του θέματος της ισότητας των φύλων γενικά και την ένταξη του στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, για τη στήριξη της ισότιμης συμμετοχής γυναικών και ανδρών στην πολιτική ζωή της Ελλάδας έχουν ήδη λάβει χώρα μια σειρά από ενέργειες που πρέπει να αναφερθούν, όπως, για παράδειγμα, μεταξύ άλλων:

- Η καμπάνια του ΚΕΘΙ “**Κατεβαίνω**”, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ) και το Υπουργείο Εσωτερικών, για την ενεργοποίηση των γυναικών σε όλη την Επικράτεια και την ενθάρρυνσή τους να συμμετάσχουν ως υποψήφιας στις Αυτοδιοικητικές Εκλογές και Ευρωεκλογές του 2019.
- Η καθιέρωση του μέτρου της **ποσόστωσης**. Ειδικότερα, με την ψήφιση του Νόμου 4604/2019 πλέον προβλέπεται ποσοστό υποψηφίων από κάθε φύλο τουλάχιστον 40% (βλ. άρθρα 15, 52 και 71).

Εντούτοις, εξετάζοντας τα πλέον πρόσφατα εκλογικά αποτελέσματα και διαθέσιμα δεδομένα (βλ. 21ο Ενημερωτικό Σημείωμα του Παρατηρητηρίου της ΓΓΙΦ), διαπιστώνονται τα παρακάτω:

- Στις **Ευρωεκλογές του Μαΐου 2019**, από τον συνολικό αριθμό των **21 εδρών** στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που αναλογούν στην Ελλάδα, **μονάχα 5 καλύφθηκαν** από γυναίκες (ποσοστό περίπου 23,8%).
- Στις Περιφερειακές εκλογές **Μαΐου-Ιουνίου 2019**, **μονάχα σε 1 από τις 13 Περιφέρειες** εξελέγη **γυναίκα Περιφερειάρχης**.

- Στις **Δημοτικές εκλογές Μαΐου-Ιουνίου 2019**, από τους **332 Δήμους** της ελληνικής επικράτειας, μόνο σε **19 εξελέγησαν γυναίκες Δήμαρχοι** (ποσοστό περίπου 5,7%). Αξίζει να επισημανθεί ότι 3 από τις γυναίκες που αναδείχθηκαν στο δημαρχιακό αξίωμα εντοπίζονται στην περιοχή των Κυκλάδων (συγκεκριμένα στους Δήμους Κέας, Σίφνου και Φολεγάνδρου).
- Επιπρόσθετα, στις **Εθνικές εκλογές του 2019** εξελέγησαν **61 γυναίκες βουλευτές** (ποσοστό περίπου 19,7%)¹⁰.

4. Έμφυλες διακρίσεις στα ΜΜΕ και στον δημόσιο λόγο

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο για τα ΜΜΕ, οι γυναίκες αποτελούν μόλις το 24% των ατόμων που φιλοξενούνται στα παραδοσιακά ΜΜΕ (εφημερίδες, τηλεόραση, ραδιόφωνο) και το 26% των ατόμων που φιλοξενούνται στο διαδίκτυο.

Το ποσοστό των δημοσιευμάτων που αφορούν γυναίκες είναι σταθερό από το 2000, μόλις στο 10% υπήρχαν ιστορίες που επικεντρώνονταν σε αυτές, ενώ μόλις το 3% των παραδοσιακών ΜΜΕ αφορούν ξεκάθαρα τα έμφυλα στερεότυπα.

Ως προς τα επαγγέλματα, γυναίκες αποτελούν το 18% στην κατηγορία «κυβέρνηση - πολιτικός - υπουργός» και το 67% στην κατηγορία «νοικοκυρά - γονέας».

Στις ειδήσεις σε εφημερίδες, ραδιόφωνο και τηλεόραση, οι γυναίκες αποτελούν το 18% των σχολιαστών/τριών, το 23% των ομιλητριών/ών και το 28% των αυτοπτών μαρτύρων.

Σύμφωνα με έρευνα του ΚΕΘΙ¹¹ στο περιεχόμενο των άρθρων των ΜΜΕ υπάρχει έμφυλη ανισότητα, καθώς

- ! το 31,5% των άρθρων αναπαράγει έμφυλα στερεότυπα,
- ! το 12,4% των άρθρων αμφισβητεί τα έμφυλα στερεότυπα,
- ! το 59,6% των άρθρων που αναπαράγουν έμφυλα στερεότυπα έχουν συνταχθεί από γυναίκες,
- ! το 27% των άρθρων, δεν ανέδειξε την έμφυλη διάσταση του θέματος, ενώ θα μπορούσε,
- ! το 13,5% των άρθρων παρουσιάζουν περιστατικά βίας λόγω φύλου ενώ

! το 52,9% αυτών των άρθρων δεν παρουσιάζουν την έμφυλη διάστασή τους¹².

Το 49,3% των άρθρων της έρευνας αναφέρει ή επικεντρώνεται κυρίως σε προσωπικές πληροφορίες των γυναικών που παρουσιάζει. Στο 20,9% αυτών των άρθρων οι προσωπικές πληροφορίες είναι άσχετες με το θέμα που παρουσιάζεται. Μόλις στο 9,5% των άρθρων που αναλύθηκαν παρουσιάζονται γυναίκες ως ειδικοί σχολιαστές επί του θέματος. Μάλιστα, όταν πρόκειται για εφημερίδες, το ποσοστό αυτό μειώνεται στο 3,7%. Μόνο το 8,5% των άρθρων αναφέρονται σε θέματα ισότητας των φύλων¹³.

Αντίστοιχη έρευνα πραγματοποίησε το Τμήμα ΜΜΕ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου στο πλαίσιο του έργου Gender Public Debate. Συγκεκριμένα, η ερευνητική ομάδα του ΕΚΠΑ προέβη σε καταγραφή στερεοτυπικών ή/και σεξιστικών συμπεριφορών κατά το έτος 2019, χρονιά εκλογών σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και ευρωεκλογών. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε συνολικά έξι τηλεοπτικά μέσα και 47 εκπομπές συνολικά, καταγράφοντας τον πάροχο (κανάλι), την ημερομηνία, τον τίτλο και τον τύπο εκπομπής, τους συμμετέχοντες δημοσιογράφους και προσκεκλημένους δίνοντας έμφαση σε σχόλια σε σχέση με την εμφάνιση ή το φύλο, στην ύπαρξη αναφορών σε στερεοτυπικές συζητήσεις σχετικά με το φύλο και τις αντίστοιχες απαντήσεις των γυναικών εφόσον υπάρχουν.

Τα κατά πλειοψηφία σχόλια τα οποία προκλήθηκαν από τους δημοσιογράφους σε υποψήφιες ή αιρετές αφορούν με σειρά προτεραιότητας την επαγγελματική ικανότητα, τη μητρότητα, τη θηλυκότητα, την ικανότητα και δυνατότητα να δραστηριοποιούνται στο δημόσιο χώρο, τη μητρότητα και τη θέση της γυναίκας ως «νοικοκυρά», επιβαρυνόμενη με τα καθήκοντα της ανατροφής των παιδιών και τη σεξουαλικότητα, ενώ σε μικρότερο βαθμό αναφέρθηκαν στην ηλικία, στην επαγγελματική ικανότητα, την εκπροσώπηση στην πολιτική και σε καθημερινά πολιτικά ζητήματα και τέλος στην οικογενειακή κατάσταση (πχ γάμος).

Ενώ λοιπόν οι δημοσιογράφοι αναφέρθηκαν σε αυτά, οι προσκεκλημένες γυναίκες απάντησαν κατά συντριπτική πλειοψηφία αναφορικά με την επαγγελματική τους ικανότητα, την εκπροσώπηση στην πολιτική, την καθημερινή πολιτική, εν συνεχεία αναφέρθηκαν στη μητρότητα και στα δικαιώματα ενώ πολύ λιγότερο αναφέρθηκαν στην υγεία, τη σεξουαλικότητα και τη θηλυκότητα.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η ιδιότητα που προτάσσεται περιγράφοντας την ιδιότητα των γυναικών είναι ως πολιτικοί και ύστερα ως γυναίκες, ως δημόσιες προσωπικότητες γενικά (εκτός της πολιτικής τους ιδιότητας), ως χαρακτες πολιτικής και ως μητέρες, ενώ η ιδιότητα ως σύζυγοι εμφανίζεται πολύ λιγότερο¹⁴.

Γυναίκες που ανήκουν σε ορισμένες ομάδες όπως, για παράδειγμα, νεαρές γυναίκες, πολιτικοί, δημοσιογράφοι ή δημόσια πρόσωπα, αποτελούν στόχους σεξιστικής συμπεριφοράς.

Ο σεξισμός εμφανίζεται όχι μόνο στις επίσημες αλλά και στις άτυπες αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ανθρώπων κατά την καθημερινή ζωή, στους χώρους εργασίας, άθλησης, διασκέδασης, σε χώρους δημόσιας προβολής, στα ΜΜΕ κλπ. Τις περισσότερες φορές είναι μικρά πράγματα που λέγονται ή γίνονται που βασίζονται σε στερεότυπα συνδεδόμενα με το φύλο. Ο καθημερινός σεξισμός είναι συχνά αόρατος και συχνά γίνεται αποδεκτός. Η συνηθισμένη αντίδραση είναι να το προσπεράσουμε χωρίς να αντιδράσουμε. Ίσως τις περισσότερες φορές να μην βεβαιώνεται ότι το σχόλιο αφορά σε στερεότυπα που έχουν να κάνουν με το φύλο ή στον σεξισμό ή ακόμη και να θεωρήσουμε ότι το σχόλιο είναι *πολύ μικρό* για να κάνουμε *φασαρία*, αφήνοντάς το να περάσει με αποτέλεσμα να συνεχίζει να μην ελέγχεται. Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης:

- ! Το **63%** των **γυναικών** δημοσιογράφων έχει υποστεί **λεκτική βία**
- ! Οι **άνδρες** αντιπροσωπεύουν το **75%** στις **πηγές πληροφόρησης** και στα θέματα ειδησεογραφίας στην Ευρώπη
- ! **58%** των **γυναικών** που εκλέγονται στο **Κοινοβούλιο** έχουν αποτελέσει στόχο των **σεξιστικών επιθέσεων** στα **κοινωνικά δίκτυα**

Σύμφωνα με την έκθεση του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου για τα ΜΜΕ του 2015, μόνο το 4% των ιστοριών που παρουσιάζονται από τα ΜΜΕ αμφισβητεί τα στερεότυπα του φύλου.

Στη έρευνα του ΚΕΘΙ (2018)¹⁵ για τη σχέση ΜΜΕ και έμφυλων διακρίσεων προέκυψε ότι:

- ! Το **16.3%** των άρθρων **δεν** παρουσιάζει τις **γυναίκες πολιτικούς** με βάση την ιδιότητα ή το επάγγελμά τους
- ! Στο **17%** των άρθρων οι **γυναίκες πολιτικοί προσφωνούνται** με το **μικρό** τους όνομα

- ! Στο 9.5% των άρθρων με θέμα **γυναίκες πολιτικούς** γίνεται αναφορά σε **άνδρα συγγενή τους**
- ! Στο 23.7% των άρθρων που παρουσιάζουν **γυναίκες καταξιωμένες** σε κάποιον τομέα, αυτές **προσφωνούνται με το μικρό τους όνομα**
- ! Στο Ηνωμένο Βασίλειο, 66% των **κοριτσιών** ηλικίας 16-18 ετών που ερωτήθηκαν **έχει βιώσει ή παρατηρήσει τη χρήση σεξιστικής γλώσσας στο σχολείο**
- ! Το 59% των **γυναικών** στο Άμστερνταμ ανέφερε ότι έχει υποστεί κάποια **μορφή παρενόχλησης στο δρόμο**
- ! Στη Γαλλία, το 50% των **νέων γυναικών** που ερωτήθηκαν πρόσφατα **υπέστησαν άδικη ή ταπεινωτική συμπεριφορά επειδή είναι γυναίκες**

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι γυναίκες φροντίζουν γενικά τα μικρά παιδιά και το σπίτι στις χώρες της ΕΕ, η κοινωνία φαίνεται να επιβαρύνεται από μια σειρά προκαταλήψεων και διαδικασιών πολιτικών και οικονομικών στερεοτύπων σχετικά με τις γυναίκες και φαίνεται ότι θα περιμένουμε άλλο μισό αιώνα για να φτάσουμε σε σχετικό βαθμό ισότητας. Τέλος, ας κρατήσουμε τα παρακάτω:

-
- *Ακόμα και στα άρθρα που παρουσιάζουν γυναίκες διακεκριμένες σε κάποιον τομέα γίνεται αναφορά στη **μητρότητα (25%)** και τον **ρόλο τους ως σύζυγοι-νοικοκυρές (20.5%)**.*
 - *Όταν τα άρθρα παρουσιάζουν «καθημερινές» γυναίκες, αυτές προσφωνούνται συχνά με το **μικρό τους όνομα (33%)**, ενώ και πάλι είναι συχνές οι αναφορές στη **μητρότητα (21.3%)** και στον **ρόλο τους ως σύζυγοι-νοικοκυρές (20.2%)**, καθώς και σε **άνδρα συγγενή τους (22.3%)**.*
 - *Οι γυναίκες πολιτικοί προβάλλονται περισσότερο από τα ΜΜΕ **μετεκλογικά (69.1%)** σε σχέση με τις **προεκλογικές περιόδους (47.5%)**. Ωστόσο, σε ποσοστό 24.9% των άρθρων μετεκλογικής περιόδου, αφού δηλαδή οι γυναίκες έχουν καταλάβει κάποια πολιτική θέση, οι νοητικές και επαγγελματικές ικανότητές τους παρουσιάζονται με υποτιμητικό τρόπο.*
 - *Στο **21.3%** των άρθρων υποτιμούνται με κάποιο τρόπο **οι νοητικές ή οι επαγγελματικές δεξιότητες των γυναικών πολιτικών**.*
 - *Το **80%** των **γυναικών δήλωσε** ότι έχει αντιμετωπίσει το φαινόμενο του "**mansplaining**" και του "**maninterrupting**" στην εργασία.*
-

Για να μπορέσουμε να τον αναγνωρίσουμε πρέπει να τον αντιληφθούμε, να τον μάθουμε ώστε να αντιδράσουμε. Για τον λόγο αυτό, στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι βασικές έννοιες που έχουν να κάνουν με το φύλο και την ίση μεταχείριση, παρουσιάζονται κάποια παραδείγματα σεξισμού στα ελληνικά και διεθνή ΜΜΕ και τέλος, οι τεχνικές αντιμετώπισης σεξισμού, στερεοτύπων και διακριτικής μεταχείρισης.

Αναγνώρισε το!

IV. Βασικές Έννοιες για τον σεξισμό

1. Διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου

Η ισότητα των δύο φύλων αποτελεί θεμελιώδη αρχή του δικαίου της ΕΕ που βρίσκει εφαρμογή σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Οι χώρες της ΕΕ ορίζουν τους φορείς που έχουν ως ρόλο την προώθηση, την ανάλυση και την εποπτεία της αρχής της ίσης μεταχείρισης, καθώς και τη διασφάλιση τήρησης της κοινοτικής νομοθεσίας και την παροχή ανεξάρτητης υποστήριξης στα θύματα διακρίσεων¹⁶. Το Άρθρο 2 της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ, και το Άρθρο 2 της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ απαγορεύει κάθε μορφή διάκρισης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1. Στον ορισμό της «διάκρισης λόγω φύλου» περιλαμβάνονται τα εξής:

Κάθε άμεση ή έμμεση διάκριση, καθώς και λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση ενός ατόμου στη βάση του Φύλου, Εγκυμοσύνης, τοκετού, γαλουχίας, μητρότητας ή ασθένειας οφειλόμενη στην εγκυμοσύνη ή τον τοκετό, Οικογενειακής κατάστασης, Σεξουαλικής παρενόχλησης, Παρενόχλησης, Οδηγίας ή εντολής για διάκριση εις βάρος προσώπων, λόγω φύλου.

Οι βασικοί όροι αφορούν:

1. **«άμεση διάκριση»** νοείται όταν ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν της οποίας τυγχάνει, έτυχε ή θα ετύγχανε άλλο πρόσωπο, σε ανάλογη κατάσταση.
 - *Μια αγγελία για θέση εργασίας που απευθύνεται μόνο σε άτομα του ενός φύλου¹⁷.*
2. **«έμμεση διάκριση»** νοείται όταν μία εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική μπορεί να θέσει πρόσωπα σε μειονεκτική θέση συγκριτικά με άλλα πρόσωπα.
 - *Η σύνδεση π.χ. ορισμένων ειδών παροχών με κριτήρια όπως η οικογενειακή κατάσταση, η έννοια του επικεφαλής της οικογένειας ή του/της 'προστάτη της οικογένειας'.*
 - *Μια επιχείρηση προσφέρει στους εργαζομένους της μαθήματα για την επαγγελματική τους κατάρτιση κατά τις απογευματινές ώρες.*
3. **«παρενόχληση»** νοείται οποιαδήποτε ανεπιθύμητη από τον αποδέκτη της συμπεριφορά σεξουαλικής φύσεως, που εκφράζεται με λόγια ή με πράξεις, και έχει ως σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός προσώπου.
 - *Άσκηση πίεσης για σύναψη ερωτικών σχέσεων, τηλεφωνήματα εντός και εκτός ωρών εργασίας, γραπτά μηνύματα, εξομολογήσεις κ.ο.κ.*
4. **«διάκριση λόγω σχέσης»** είναι η λιγότερη ευνοϊκή μεταχείριση ενός προσώπου λόγω της στενής του σχέσης με πρόσωπο ή πρόσωπα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.
 - *Ανεπιθύμητη συμπεριφορά η οποία ισοδυναμεί με παρενόχληση σχετιζόμενη με την αναπηρία του παιδιού της του οποίου είναι η βασική πάροχος περίθαλψης.*
5. **«διάκριση λόγω νομιζόμενων χαρακτηριστικών»** νοείται η λιγότερη ευνοϊκή μεταχείριση ενός προσώπου επειδή εικάζεται ότι διαθέτει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά χρώματος, φυλή, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής κ.ά.
 - *Σε μια συνέντευξη ή συζήτηση να μην προσκαλεστεί να συμμετέχει κάποιος/α λόγω συγκεκριμένων χαρακτηριστικών.*
6. **«πολλαπλή διάκριση»** νοείται οποιαδήποτε διάκριση, αποκλεισμός ή περιορισμός, σε βάρος προσώπου, που βασίζεται σε περισσότερους από έναν από τους ανωτέρω λόγους.
 - *Μία γυναίκα, Ρομά, ηλικιωμένη, με κάποια αναπηρία.*

7. η «**άρνηση εύλογων προσαρμογών**» για τα άτομα με αναπηρία ή χρόνια ασθένεια νοείται ως διάκριση, και αντίθετα οι «**εύλογες προσαρμογές**» νοούνται οι απαραίτητες και κατάλληλες τροποποιήσεις, ρυθμίσεις και ενδεδειγμένα μέτρα, που απαιτούνται σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να διασφαλιστεί για τα άτομα με αναπηρίες ή χρόνιες ασθένειες η αρχή της ίσης μεταχείρισης, οι οποίες δεν επιβάλλουν δυσανάλογο ή αδικαιολόγητο βάρος στον εργοδότη¹⁸.

- *Παράδειγμα εύλογων προσαρμογών: Τοποθέτηση ράμπας ΑμεΑ, για τη διευκόλυνση πρόσβασης στον χώρο εργασίας.*

Η ίση μεταχείριση αποτελεί ένα θεμελιώδες δικαίωμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι παράνομη η διάκριση λόγω του φύλου, της ηλικίας, της αναπηρίας, της φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, της θρησκείας, των πεποιθήσεων ή του σεξουαλικού προσανατολισμού ενός ατόμου.

Συμπληρωματικά, αξίζει να αναφερθεί ότι νομοθεσίες έχουν υιοθετηθεί με στόχο τη διασφάλιση ότι γυναίκες και άντρες λαμβάνουν ισότιμη μεταχείριση στο θέμα της εργασίας. Όλες οι χώρες της ΕΕ έχουν την υποχρέωση να υιοθετούν αυτούς τους κανόνες ισότητας. Οι χώρες που εντάσσονται στην ΕΕ πρέπει επίσης να συμμορφώνονται με τους κανόνες αυτούς¹⁹. Οι νόμοι αυτοί καλύπτουν ένα εύρος περιοχών, συμπεριλαμβανομένης της ίσης μεταχείρισης όταν κάνουν αίτηση για μία εργασία, της ίσης μεταχείρισης στο χώρο εργασίας, της προστασίας των εγκύων εργαζομένων και των μητέρων που θηλάζουν, της άδειας μητρότητας και της γονικής άδειας²⁰.

2. Έμφυλα στερεότυπα

Η λέξη **στερεότυπο** αναφέρεται στις **αντιλήψεις** που έχουμε ως αποτέλεσμα **προκαταλήψεων** απέναντι σε **άτομα, ομάδες και ιδέες**. Είναι, δηλαδή, ένα σύνολο πεποιθήσεων που αφορούν σε προσωπικά χαρακτηριστικά μιας ομάδας ανθρώπων, τα οποία, ωστόσο, δεν ανταποκρίνονται πάντα στην πραγματικότητα. Σε σχέση με το φύλο, τα στερεότυπα φύλου είναι οι αντιλήψεις που έχουμε και οι στάσεις που υιοθετούμε, αναφορικά με την ταυτότητα των ανδρών και γυναικών.

Αυτό σου φαίνεται «στερεοτυπικό»;

-Οι γυναίκες είναι ήπιες, τρυφερές και ευαίσθητες.

-Οι άνδρες είναι δυναμικοί, ορθολογιστές και αποφασιστικοί.

Οι άντρες δεν κλαίνε, δεν δείχνουν συναίσθημα

Τα έμφυλα στερεότυπα είναι σχηματικές και καθολικές αναπαραστάσεις που αποδίδουν χαρακτηριστικά υποτίθεται «φυσικά» στις γυναίκες και στους άνδρες. Καθορίζουν τι είναι και τι δεν είναι οι γυναίκες και οι άνδρες «από τη φύση τους». Πρόκειται για πεποιθήσεις οι οποίες έχουν υιοθετηθεί εκ των προτέρων σχετικά με τα χαρακτηριστικά του ανδρικού και γυναικείου φύλου, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα μεμονωμένα ατομικά χαρακτηριστικά.

Τα έμφυλα στερεότυπα είναι απλουστεύσεις, κοινωνικής προέλευσης, επίμονες, υποκειμενικές, οι οποίες μεταδίδονται από γενιά σε γενιά.

Τα έμφυλα στερεότυπα έχουν έναν «δικαιολογητικό» ρόλο: δικαιολογούν τη συμπεριφορά μας και το κοινωνικό σύστημα ή τη συμπεριφορά μιας κοινωνικής ομάδας μέσα στην οποία αναγνωρίζουμε τον εαυτό μας. Παίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή μας, αφού επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο και τους γύρω μας, τον τρόπο που διαμορφώνουμε την κρίση και τη συμπεριφορά μας και, εντέλει, τον τρόπο που συμπεριφερόμαστε σε άτομα που ανήκουν σε συγκεκριμένες ομάδες²¹.

Οι γυναίκες, όπως και οι άνδρες, δεν είναι μια ομοιογενής ομάδα. Υπάρχουν γυναίκες και άνδρες από διαφορετικές ομάδες, ηλικίες, κοινωνικό ή εκπαιδευτικό επίπεδο, εθνικότητες, με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό, διαφορετικές ανησυχίες και κίνητρα. Υπάρχουν γυναίκες επιχειρηματίες, γυναίκες άνεργες, γυναίκες που εργάζονται στο σπίτι, γυναίκες που εργάζονται στον τομέα της έρευνας και γυναίκες ανώτερα στελέχη. Υπάρχουν γυναίκες και άνδρες με μεταναστευτικό υπόβαθρο ή γυναίκες και άνδρες που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες κ.ά. Παρ' όλα αυτά, οι γυναίκες και οι άνδρες εξακολουθούν να θεωρούνται ότι ανήκουν σε δύο ξεχωριστές ομοιογενείς ομάδες. Τα έμφυλα στερεότυπα όχι μόνο συντείνουν στη

διατήρηση της παρούσας κατάστασης όσον αφορά τους ρόλους των γυναικών και των ανδρών, αλλά επίσης προωθούν ένα ασύμμετρο «όραμα» για τις γυναίκες και τους άνδρες μέσα στην κοινωνία. Επιπλέον, συνιστούν μία από τις πιο επίμονες αιτίες ανισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς και σε όλα τα στάδια της ζωής τους, επηρεάζοντας τις επιλογές τους στην εκπαίδευση, την επαγγελματική και ιδιωτική τους ζωή²².

- *Γυναίκα τυπογράφος κατήγγειλε στη Διεύθυνση του Κυβερνητικού Τυπογραφείου στο οποίο εργαζόταν τη δυσμενή και μη αντικειμενική αξιολόγηση της, καθώς και την ευνοϊκότερη αξιολόγηση των ανδρών συναδέλφων της κατά τις ετήσιες αξιολογήσεις. Κατά τη διερεύνηση της καταγγελίας και με δεδομένο ότι οι αξιολογήσεις των εργαζομένων, καθώς και η σύσταση του Προϊσταμένου του Τμήματος λαμβάνονται δεόντως υπόψη κατά τη διαδικασία προαγωγών, προέκυψε το ερώτημα κατά πόσο στοιχειοθετείτο, επιπρόσθετα, έμμεση διάκριση λόγω φύλου εις βάρος των γυναικών τυπογράφων έναντι των ανδρών συναδέλφων τους στην επαγγελματική τους ανέλιξη.*

3. Σεξισμός

Το Συμβούλιο της Ευρώπης υιοθέτησε τη Σύσταση²³ για την πρόληψη και την καταπολέμηση του σεξισμού, σύμφωνα με την οποία **σεξισμός είναι:**

Οποιαδήποτε ενέργεια, χειρονομία, οπτική παρουσίαση, προφορικός ή γραπτός λόγος, πρακτική ή συμπεριφορά βασισμένη στην ιδέα ότι ένα πρόσωπο ή μια ομάδα προσώπων είναι κατώτερο λόγω του φύλου τους, η οποία συντελείται στη δημόσια ή ιδιωτική σφαίρα, είτε διαδικτυακά είτε όχι, που βασίζεται στην ιδέα ότι ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων είναι κατώτερη λόγω του φύλου τους, με σκοπό ή αποτέλεσμα:

- i. να παραβιάζεται η εγγενής αξιοπρέπεια ή τα δικαιώματα ενός προσώπου ή μιας ομάδας προσώπων, ή
- ii. να καταλήγει σε σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή κοινωνικοοικονομική βλάβη ή πόνο σε ένα άτομο ή σε μια ομάδα ατόμων, ή
- iii. να δημιουργεί ένα εκφοβιστικό, εχθρικό, εξευτελιστικό, ταπεινωτικό ή προσβλητικό περιβάλλον,

- iv. να αποτελεί εμπόδιο στην αυτονομία και στην πλήρη πραγμάτωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από ένα πρόσωπο ή μια ομάδα προσώπων,
- v. να διατηρεί και να ενισχύει τα στερεότυπα φύλου.

Στο πλαίσιο για την καταπολέμηση του σεξισμού μάλιστα πραγματοποιεί την καμπάνια «**Σεξισμός: Δες τον. Κατονόμασε τον. Σταμάτησέ τον.**»²⁴ η οποία μάλιστα είναι διαθέσιμη σε 13 γλώσσες συμπεριλαμβανομένων και των Ελληνικών.

Η καμπάνια αυτή πέραν του ότι παρέχει γενικότερες πληροφορίες για τον σεξισμό περιλαμβάνει και αρκετό υλικό το οποίο βοηθάει στον εντοπισμό, την αναγνώριση και στην αντιμετώπισή του.

Ο σεξισμός, όπως και ο ρατσισμός, υπονοεί ένα σύστημα βασισμένο σε **ιεραρχίες**, που υποστηρίζει ότι το **ένα φύλο είναι ανώτερο του άλλου**, και σημαίνει πάντα εύνοια προς μια ομάδα σε βάρος μιας άλλης. Σεξισμό συνιστούν οι δραστηριότητες ή οι συμπεριφορές που κάνουν διακρίσεις σε βάρος των ανθρώπων αποκλειστικά με βάση το **φύλο τους**. Πρόκειται για ένα σύνολο **αρνητικών γενικεύσεων**, ψευδών πεποιθήσεων, καθώς και στερεότυπων αντιλήψεων, στάσεων και πρακτικών με βάση τις οποίες κανονικοποιείται η **ανισότητα** σε βάρος του ενός φύλου, η διακριτική αντιμετώπισή του και κατ' **επέκταση ο κοινωνικός αποκλεισμός** του.

- Στο twitter για μια γυναίκα δημοσιογράφο: «**Δεν είναι τίποτε το ιδιαίτερο αλλά δε θα με πείραζε να είχα ένα κομμάτι**»
- Ο συνάδελφος μου κάνει **αστείο** για το **στήθος** της νέας **ασκούμενης**
- **‘για να νοικοκυρευτεί ο δήμος’**

Ο **σεξισμός συνδέεται** με την **εξουσία** και οι **εκφραστές** του θεωρούν τις **γυναίκες υποδεέστερες** των **ανδρών** και πιστεύουν ότι αυτό πρέπει να αντανακλάται στην κοινωνία, τη γλώσσα, τα δικαιώματα και τον νόμο. (*Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου, 2009*)²⁵

- Ο σεξισμός ή σεξουαλικός ρατσισμός είναι η πρακτική μέσω της οποίας υποβαθμίζονται άτομα με βάση το φύλο τους. (*Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2014*)
- Σεξισμός είναι οι πρακτικές με τις οποίες κάποιος/α προβάλλει το φύλο όταν αυτό δεν είναι το σημαντικότερο χαρακτηριστικό²⁶.

- «Οι πρακτικές όπου κάποιος θέτει στο προσκήνιο το φύλο, όταν αυτό δεν είναι το πιο αξιοπρόσεκτο χαρακτηριστικό» (Vetterling-Braggin,1981).
- «Σύστημα καταπίεσης βασισμένο στις έμφυλες διαφορές, το οποίο εμπλέκει πολιτιστικές και θεσμικές πολιτικές και πρακτικές, όπως και τις πεποιθήσεις και τις πράξεις των ατόμων» (Shorter-Gooden,2004).
- Είναι ένα ζήτημα εξουσίας που καθιστά τις γυναίκες αδύναμες (Glasser,2017).

Μορφές σεξισμού:

- **Έκδηλος** (σκόπιμος): η προφανής άνιση και άδικη μεταχείριση των γυναικών σε σχέση με τους άνδρες.
- **Συγκαλυμμένος** σεξισμός (σκόπιμος): η άνιση και άδικη μεταχείριση των γυναικών που αναγνωρίζεται, αλλά σκοπίμως αποκρύπτεται.
- **Λανθάνων** σεξισμός (μη σκόπιμος): η άνιση και άδικη μεταχείριση γυναικών που δεν αναγνωρίζεται από πολλούς ανθρώπους ως τέτοια επειδή θεωρείται ότι είναι φυσιολογική και επομένως δεν εκλαμβάνεται ως ασυνήθιστη. Όπως ο συγκαλυμμένος σεξισμός, ο λανθάνων σεξισμός είναι κρυμμένος αλλά, σε αντίθεση με τον συγκαλυμμένο σεξισμό, δεν είναι σκόπιμα επιβλαβής. Ωστόσο, είναι αρκετά διαδεδομένος και συνιστά ίσως την πιο «επικίνδυνη» μορφή σεξισμού γιατί διαπράττεται από ανθρώπους, που κατά κοινή ομολογία δεν έχουν τέτοια πρόθεση, και μπορεί να έχει πολύ αρνητικό αντίκτυπο στα θύματά του, καθώς αναπαράγει «υπογείως» βαθιά ριζωμένα²⁷.

Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις γυναικών ή ανδρών δημοσιογράφων που με καλή πρόθεση και χωρίς καν να διανοούνται ότι αναπαράγουν έμφυλα στερεότυπα, θα μιλήσουν ή θα γράψουν για μια γυναίκα πολιτικό ή καταξιωμένη σε κάποιο πεδίο, τονίζοντας πόσο καλή επαγγελματίας, αλλά παράλληλα και πόσο στοργική μητέρα ή σύζυγος είναι. Η πρακτική αυτή συνιστά λανθάνοντα σεξισμό. Δεν γίνεται σκόπιμα, αλλά αναπαράγει το στερεότυπο της γυναίκας που ναι μεν τα καταφέρνει στον επαγγελματικό τομέα, αλλά εκπληρώνει και τον «φυσικό» ρόλο της μητέρας και συζύγου. Τέτοια παραδείγματα σπανίως συναντώνται σε αναφορές σε άνδρες πολιτικούς ή καταξιωμένους σε κάποιο πεδίο. Μια τέτοια πρακτική επηρεάζει βαθιά και πολλαπλώς τους/τις παραλήπτες/τριες του δημοσιογραφικού μηνύματος.

Για παράδειγμα, οι γυναίκες που λαμβάνουν το μήνυμα «κατανοούν» ότι για να πετύχουν επαγγελματικά και να είναι άξιες σεβασμού, θα πρέπει να είναι τέλειες και στους «παραδοσιακούς» τους ρόλους.

Αντίστοιχα, στο ανδρικό κοινό, ενισχύεται η πεποίθηση ότι πρώτιστο καθήκον των γυναικών είναι η οικογένεια και δευτερευόντως, αν είναι αρκετά «άξιες», η καριέρα.

Ο γλωσσικός σεξισμός

Ο γλωσσικός σεξισμός συνιστά την *πρακτική της διάκρισης ενός ατόμου με γνώμονα το φύλο του/της που αντικατοπτρίζεται στη γλωσσική χρήση και συμπεριφορά*. Αφορά κυρίως σε λεκτική έκφραση που ενισχύει και διαιωνίζει τα έμφυλα στερεότυπα, τις διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών και προκαλεί έμφυλες διακρίσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί ακόμα και να παρουσιάσει ως φυσιολογική την υποκίνηση βίας κατά των γυναικών. Ωστόσο, ο σεξισμός δεν περιορίζεται σε λεκτικές εκφράσεις, αλλά μπορεί να είναι εμφανής και με τη μορφή καθημερινών/λεπτών διακρίσεων μέσα από σύντομες, καθημερινές εκφράσεις (χειρονομίες, ύφος), οι οποίες στέλνουν υποτιμητικά ή απαξιωτικά μηνύματα με βάση το φύλο²⁸.

Ο γλωσσικός σεξισμός αποτελεί μια πολύ διαδεδομένη μορφή σεξισμού και συνιστά την έμφυλη διάκριση που αντικατοπτρίζεται στη γλώσσα. Αφορά κυρίως λεκτικές εκφράσεις που διαιωνίζουν τα έμφυλα στερεότυπα και τις διακρίσεις. Συχνά και ενίοτε με όχημα το χιούμορ μπορεί να παρουσιάσει ως φυσιολογική και την υποκίνηση σε βία κατά των γυναικών.

Μερικές συχνές σεξιστικές εκφράσεις, που στην ουσία αποτελεί αρνητικά χρωματισμένο λόγο για τις γυναίκες είναι π.χ. το «κλαψουρίζεις σα γυναίκα», «αγορίστικα μαλλιά», «γυναικοδουλειά», «αντρογυναίκα», «αντρειωμένος», «κάνεις σαν γυναικούλα» κ.ά.

Συχνό φαινόμενο είναι οι γυναίκες σε θέσεις εξουσίας να μην αποδέχονται τον γλωσσικό σεξισμό ή γενικότερα τον σεξισμό, καθώς θεωρούν ότι είναι ένδειξη αδυναμίας αν τον καταγγείλουν. Σαν ξαφνικά να αποκαλύπτεται δημόσια μια εν γένει αδυναμία την οποία έχουν ενστερνιστεί λόγω των στερεοτύπων ήδη από τη γέννησή τους²⁹.

- Ο σεξισμός είναι και ένας τρόπος χρήσης της γλώσσας που επηρεάζει δομικά συζητήσεις
- Η ιστορία του σεξισμού είναι εμπεδωμένη στην υπό χρήση γλώσσα
- Ο σεξισμός βασίζεται σε «αστεία», σε έναν περίπλοκο ουσιαστικά τρόπο που ανταλλάσσεται τις γυναίκες ως μειονότητες χωρίς να αναλαμβάνει καμία ευθύνη για αυτήν την εξαίρεση.

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε λέξεις οι οποίες χωρίς να το καταλαβαίνουμε προωθούν τη διάκριση ανδρών και γυναικών. Για τον λόγο αυτό³⁰:

Αποφύγετε

- ↓ •Γιορτή της γυναίκας
- ↓ •Γυναικεία επιχειρηματικότητα
- ↓ •Υιοθεσία
- ↓ •Επανδρωμένες Υπηρεσίες
- ↓ •Ανδραγάθημα
- ↓ •Ανανδρη πράξη
- ↓ Πατροπαράδοτες συνταγές

Προτιμήστε

- ↑ •Διεθνής ημέρα των δικαιωμάτων των γυναικών
- ↑ •Δημιουργία επιχειρήσεων από γυναίκες
- ↑ •Τεκνοθεσία
- ↑ •Στελεχωμένες Υπηρεσίες
- ↑ •Γενναία πράξη
- ↑ •Πράξη δειλίας
- ↑ Παραδοσιακές συνταγές

4. Έμφυλη διαμεσολάβηση

Η θεωρία της έμφυλης διαμεσολάβησης (gender mediation) αναφέρεται κυρίως στον τομέα της πολιτικής και βασίζεται στην υπόθεση ότι ο τρόπος παρουσίασης της πολιτικής καθορίζεται από μια ατζέντα αρσενικά προσανατολισμένη που πριμοδοτεί την άσκηση της πολιτικής σαν μια «ανδρική» υπόθεση³¹. Η εικόνα και η γλώσσα της διαμεσολαβούμενης πολιτικής, επομένως, υποστηρίζει το status quo (το αρσενικό ως νόρμα) και θεωρεί τις γυναίκες πολιτικούς ως εξαιρέσεις³². Για παράδειγμα, όπως υπογραμμίζουν οι Rakow και Kranich³³, οι ειδήσεις χαρακτηρίζονται από μια «ανδρική αφήγηση». Κεντρική υπόθεση της έμφυλης διαμεσολάβησης είναι ότι η πολιτική κυριαρχείται από άνδρες και ότι αυτό αναπαράγεται μέσω του τρόπου με τον οποίο τα πολιτικά γεγονότα καλύπτονται από

τα ΜΜΕ. Σύμφωνα με την έμφυλη διαμεσολάβηση, η συμπεριφορά των γυναικών πολιτικών «φιλτράρεται» περισσότερο από των ανδρών πολιτικών³⁴.

Επιπλέον, η *διαφορετική θεματική κάλυψη* αποτελεί έναν ακόμα τρόπο διάκρισης με τον οποίο τα ΜΜΕ αντιμετωπίζουν τις γυναίκες και τους άνδρες πολιτικούς. Ενδεικτικά, έρευνες σχετικά με το θέμα έχουν αναδείξει ως «γυναικεία» θέματα τη φτώχεια, την υγεία, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα, ενώ ως «ανδρικά» θέματα την εθνική ασφάλεια, την άμυνα και την εξωτερική πολιτική.

- αναφορά σε γυναίκα πολιτικό με το *μικρό της όνομα και χωρίς αναφορές* στην ιδιότητα: «Ο κύριος (επίθετο), βουλευτής...» ενώ «για πες μας (όνομα)».

Σύμφωνα με έρευνες³⁵, όταν οι πολιτικοί χρησιμοποιούνται ως πηγές πληροφόρησης ή όταν παρουσιάζονται στις ειδήσεις είθισται να αναφέρονται στην αρχή με το ονοματεπώνυμό τους και την ιδιότητά τους και μετά να αναφέρονται για συντομία μόνο με το επίθετο, καθώς με αυτόν τον τρόπο τους προσδίδεται αξιοπιστία και εγκυρότητα. Τέτοιου είδους προσφωνήσεις γίνονται σε περισσότερες περιπτώσεις στους άνδρες πολιτικούς σε σύγκριση με τις γυναίκες. Επίσης, οι γυναίκες πολιτικοί λαμβάνουν λιγότερη κάλυψη από τα ΜΜΕ και, η κάλυψή τους είναι πιο προσωποποιημένη και με πιο αρνητικό ύφος.

5. Case stories

Είναι χρήσιμο να επισημάνουμε κάποιες συμπεριφορές ως προς τις γυναίκες, καθώς λόγω φύλου, δέχονται διακριτική μεταχείριση, καθώς εισέρχονται σε έναν γενικά ανδροκρατούμενο και δημόσιο χώρο. Συμπληρωματικά λοιπόν, έρχονται να προστεθούν και εμπειρίες των ίδιων των γυναικών που βρίσκονται σε πολιτικές θέσεις. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν κάποιες περιπτώσεις οι οποίες αναδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι εκλεγμένες γυναίκες τη θέση τους ως πολιτικοί, αλλά και τη συμπεριφορά από τους υπόλοιπους κατά πλειοψηφία άντρες.

«Στον χώρο των επιχειρήσεων στον οποίο εργαζόμουν, μπορώ να πω ότι δεν

συνάντησα πολλές περισσότερες δυσκολίες ή εμπόδια από ότι άνδρες

συνάδελφοί μου. Με το που άρχισα όμως να εμπλέκομαι στην πολιτική, 15 χρόνια τώρα, τότε αναγνώρισα ότι τα πράγματα ήταν πολύ διαφορετικά. Αμέσως για τα ΜΜΕ ήμουν μια νέα γυναίκα που αποφάσισα να ασχοληθώ με την πολιτική λόγω των οικογενειακών δεσμών με την πολιτική, οι οποίοι όμως δεν είχαν να κάνουν με τις γυναίκες στην οικογένεια, αλλά με τους άνδρες. Επίσης, πολλοί συνάδελφοί μου θεώρησαν πολύ χρήσιμο, ως κύρια πολιτική γραμμή πολιτικής να αποτελέσει η ενασχόλησή μου με θέματα που άπτονται των «γυναικείων ζητημάτων». Μάλιστα, στην πολιτική μου σταδιοδρομία πολλές φορές ήρθα αντιμέτωπη με σχόλια όπως «τα όμορφα σου μάτια αναδεικνύονται καλύτερα όταν δεν εκφράζεις τη γνώμη σου». Αυτό με εξόργισε, αλλά με έκανε να καταλάβω ότι ένα από τα βαθύτερα προβλήματα στην πολιτική είναι ότι οι συνάδελφοί σου δεν σε παίρνουν στα σοβαρά. Αντίστοιχα, τα ΜΜΕ δεν είναι σύμμαχοι σου αλλά προσπαθούν συνεχώς να βρουν τους λόγους για τους οποίους αποφάσισες να ασχοληθείς με την πολιτική, ένα χώρο που κατά κανόνα είναι ανδροκρατούμενος, ή να αναδείξουν τους λόγους για τους οποίους εκλέχθηκες, οι οποίοι φυσικά δεν έχουν να κάνουν με τους στόχους σου ως πολιτικός ή τις γνώσεις σου αλλά με την οικογένεια από την οποία προέρχεσαι, την εμφάνιση και όλα τα άλλα, εκτός από

σένα. Φυσικό επακόλουθο είναι να μειώνεται η αυτοεκτίμηση και η εμπιστοσύνη που έχεις τον εαυτό σου. Αυτό ίσως δικαιολογεί ή ίσως και επεξηγεί τους λόγους για τους οποίους δεν υπάρχει και εμπιστοσύνη μεταξύ γυναικών στην πολιτική.

Πολλές φορές ήρθα επίσης αντιμέτωπη - και μάλιστα το αντιλήφθηκα λόγω συμπεριφοράς- με προκαταλήψεις για τις γυναίκες. Συγκεκριμένα, ο συνομιλητής μου έβγαζε το συμπέρασμα ότι αφού είμαι γυναίκα, νέα, πολιτικός, εμφανίσιμη και άρα χαζή. Κάτι το οποίο, τελικά, φαίνεται να γίνεται αρκετά πιστευτό στους χώρους της πολιτικής. Συνεπώς; Πώς μπορείς να αντιμετωπίσεις μια τέτοια κατάσταση; Μήπως για να σε πάρουν πιο στα σοβαρά να χάσεις κομμάτι της θηλυκότητάς σου; Όχι. Δεν είναι ο σωστός τρόπος σκέψης αυτός.

Αργότερα, όταν ήμουν έγκυος, αντιμετώπισα μια ακόμη δυσκολότερη συμπεριφορά. Αυτό πιστεύω ότι συμβαίνει γιατί οι γυναίκες πιστεύεται ότι ο ρόλος τους ως μητέρα, και νοικοκυρά που φροντίζει την ανατροφή των παιδιών είναι ο πιο σημαντικός, και δεν μπορεί να συμπληρώνεται από άλλους ρόλους. Είναι αξιοσημείωτο ότι για τους άντρες δεν θα απαιτήσει κανείς να μεγαλώσουν πρώτα τα παιδιά τους και μετά να ασχοληθούν με την πολιτική!

Κλείνοντας, το πιο σημαντικό από όλα είναι να υπάρχει ανοιχτός διάλογος, να αναδεικνύονται τα εμπόδια και οι

«Δεν ήταν ποτέ ο πρωταρχικός μου στόχος να ασχοληθώ ενεργά με την πολιτική. Είμαι 66 ετών και στις προηγούμενες εκλογές ήμουν υποψήφια στην Περιφέρεια. Δεν φανταζόμουν τον εαυτό μου να τρέχει για αυτή την πολιτική θέση. Η επαγγελματική μου πορεία ήταν ευρεία και πολύχρονη και αυτό που συνήθως λέω είναι ότι δεν ένιωσα ποτέ καμία διάκριση έως ότου μπήκα στην πολιτική. Υπάρχει μια προκατάληψη κατά των γυναικών κατά την άσκηση πολιτικής. Γίνονται συχνά το κέντρο της προσοχής και παρακολουθούνται με προσοχή ώστε να εντοπιστεί οποιαδήποτε αποτυχία. Και όταν ένα λάθος εντοπιστεί αναδεικνύεται και υπερτιμάται αμέσως και χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει emphaticά ότι οι γυναίκες δεν είναι φτιαγμένες για αυτούς τους τύπους λειτουργιών.

Οι γυναίκες κρίνονται πολύ περισσότερο από τους άνδρες σχετικά με τις αποφάσεις που λαμβάνουν. Η αντίληψη είναι βαθιά ριζωμένη και προέρχεται από τον παλιό διαχωρισμό των ρόλων. Είναι πολύ απογοητευτικό σε μια κοινωνία η οποία αποτελείται από ανθρώπους, άνδρες και γυναίκες, να υποστηρίζεται η υπεροχή ή

δυσκολίες που συναντούν οι γυναίκες ώστε αφού αναγνωρίζονται να αναζητούνται και οι λύσεις τους».

κατωτερότητα ενός φύλου. Είναι ανούσιο, ελλιπές και απαράδεκτο να λαμβάνονται υπόψη μονόπλευρα οι εμπειρίες του ενός φύλου.

Θεωρώ -ίσως απαισιόδοξα- ότι είμαστε πολύ μακριά από την επίτευξη μιας κοινωνίας και ενός πολιτισμού στον οποίο οι γυναίκες θα θεωρούνται ιεραρχικά ίδια με τους άνδρες. Συνάδελφοι, υποψήφιοι πολιτικοί και εκλεγμένοι, σε συζητήσεις μας, θεωρούσαν ότι εφόσον εκλεγώ θα δημιουργηθεί μια θέση για μένα, σκόπιμα, κάτι που δεν θα συνέβαινε αν είχαν επιλέξει έναν άνδρα. Εγώ, επέλεξα να ασχοληθώ με θέματα ισότητας γενικότερα καθώς συνειδητοποίησα τη σημασία, της ανισότητας, καθώς φτωχότερα άτομα με λιγότερη οικονομική ικανότητα και λιγότερη παιδεία έχουν μεγαλύτερη δυσκολία να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους στο Σύστημα. Νομίζω και πρέπει να γίνει στόχος, η αντιμετώπιση των διακρίσεων, χωρίς να τις αφήνουμε να ελέγχουν τη ζωή μας, και να το καταγγέλλουμε τη στιγμή που συμβαίνει. Οι διακρίσεις πρωτίστως είναι έλλειψη σεβασμού και αυτό δεν πρέπει να το δεχθούμε.

Είμαι πολύ τυχερή που η οικογένειά μου λειτουργήσε ως ισορροπητικός παράγοντας. Με βοήθησε να γίνω πιο ευαίσθητη αλλά να προσδιορίσω τις προτεραιότητές μου. Δεν μπορώ να πω ότι

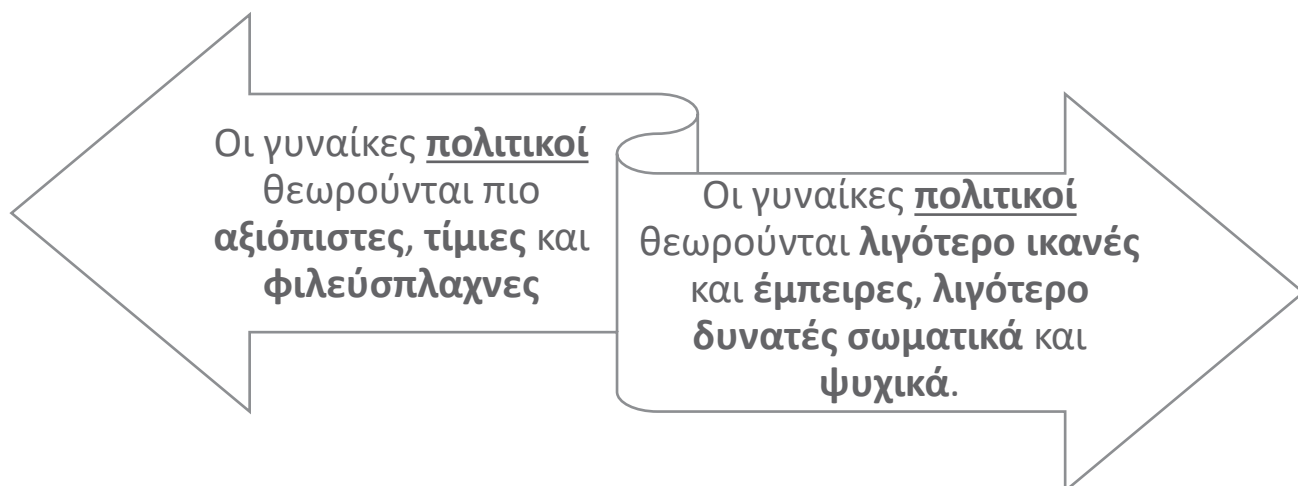
ως γυναίκα, ή ότι επειδή είμαι γυναίκα, ενεργώ διαφορετικά από τους άντρες. Αλλά το ότι είμαι γυναίκα και άνθρωπος μπορώ και λόγω εμπειριών να προσθέσω μια διαφορετική ματιά».

ΕΝΤΟΠΙΣΕ ΤΟ!

Ν. Φαινόμενα σεξισμού στα ελληνικά και διεθνή ΜΜΕ

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των απόψεων της κοινωνίας. Παρατηρείται ότι οι ειδήσεις είναι πιο πιθανό να ενισχύσουν παρά να αμφισβητήσουν τα έμφυλα στερεότυπα.

Υπάρχει κάποιο παράδοξο³⁶;

1. Υπό-εκπροσώπηση γυναικών

Σε γενικές γραμμές, ειδικά σε προεκλογικές περιόδους, τα ΜΜΕ είναι αρκετά προσεκτικά για το ποιους και ποιες καλούν στα πάνελ. Είναι όμως αρκετά συνηθισμένο, οι γυναίκες να υπό-εκπροσωπούνται. Αυτό το χαρακτηριστικό είναι ιδιαίτερος υπαρκτό στη πολιτική ζωή. Στην προαναφερθείσα έρευνα το Καποδιστριακού Πανεπιστημίου, αν και υπήρχαν εκπομπές στις οποίες προσκεκλημένες ήταν μόνο γυναίκες, στη συντριπτική πλειοψηφία των εκπομπών, η **αναλογία ανδρών - γυναικών είναι 3 προς 1**. Βέβαια, αυτό αντικατοπτρίζει και την συνολική εκπροσώπηση του γυναικείου φύλου σε τέτοιες πολιτικές διαδικασίες.

Η υπό-εκπροσώπηση των γυναικών σε αιρετά αξιώματα θα παραμένει ως ένα υπαρκτό πρόβλημα, εκτός αν περισσότερες νέες γυναίκες παρακινήθούν να ασχοληθούν με την πολιτική.

Μέτρα όπως η καθοδήγηση, εκπαιδευτικά προγράμματα, δημόσιες εκστρατείες και η επαγγελματική δικτύωση μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην παρότρυνση περισσότερων γυναικών να θέσουν υποψηφιότητα για αξιώματα και στην προετοιμασία τους για μια πολιτική σταδιοδρομία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κάνει σημαντικά βήματα για να εξασφαλίσει την ισότητα των φύλων και πιο συγκεκριμένα τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική σκηνή. Η αφοσίωση της στην ενδυνάμωση της παρουσίας των γυναικών στη λήψη αποφάσεων είναι εμφανής σε διάφορα κείμενα, ενέργειες και πρωτοβουλίες της³⁷.

Τα πολιτικά κόμματα έχουν πρωταρχικό ρόλο στον καθορισμό της ποσότητας και της ποιότητας των ευκαιριών συμμετοχής των γυναικών στην κομματική πολιτική. Οι ευκαιρίες που έχουν οι γυναίκες να αναλάβουν ηγετικές θέσεις εξαρτώνται επίσης από τα πολιτικά κόμματα και από τις διαδικασίες επιλογής μελών. Επιπλέον, τα πολιτικά κόμματα αποφασίζουν για την ιεράρχηση των υποψηφίων στους εκλογικούς συνδυασμούς και στους δεσμευμένους συνδυασμούς (λίστες) των εκλογικών περιφερειών, καθώς και στις κομματικές δομές. Εξαιτίας των παραπάνω, τα πολιτικά κόμματα συχνά χαρακτηρίζονται ως «θυροφύλακες».

Ποια μέτρα λαμβάνονται για τη βελτίωση της ισορροπίας των φύλων; Αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ, και σε θεσμικό επίπεδο, έχουν ενισχύσει τη δέσμευσή τους για την ισότητα των φύλων στη λήψη πολιτικών αποφάσεων, θεσπίζοντας υποχρεωτικές ή προαιρετικές ποσοστώσεις φύλου προκειμένου να επέλθει

ισορροπία στην πολιτική και να οριστούν στόχοι για την ισορροπία των φύλων κατά την επιλογή υποψηφίων. Σύμφωνα με τα ευρήματα έρευνας του EIGE, η μεγαλύτερη αύξηση του αριθμού των γυναικών στην πολιτική από το 2003 σημειώθηκε κατά μέσο όρο στα κράτη μέλη με υποχρεωτικές ή προαιρετικές ποσοστώσεις. Τα στοιχεία καταδεικνύουν αύξηση κατά 10%, με αποτέλεσμα ο μέσος όρος συμμετοχής των γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια το 2014 να ανέρχεται σε 29%. Στις χώρες χωρίς ποσοστώσεις, η εκπροσώπηση των γυναικών ανήλθε σε 27%, με ελάχιστη κατά μέσο όρο αύξηση την τελευταία δεκαετία. Οι ποσοστώσεις είναι ένα μόνο μέτρο για τη βελτίωση της ισορροπίας των φύλων. Από μόνες τους όμως δεν αρκούν. Χρειάζονται και άλλα μέτρα, όπως δημόσιες συζητήσεις, εκστρατείες, τακτική παρακολούθηση και ολιστικά προγράμματα, προκειμένου να ενθαρρύνεται η συμμετοχή περισσότερων γυναικών στην πολιτική.

Το EIGE προσδιόρισε μια σειρά ορθών πρακτικών για την κατάρτιση και την ενίσχυση περισσότερων γυναικών με τις δεξιότητες που απαιτούνται για πολιτική σταδιοδρομία στο πλαίσιο ενός πιο διαφοροποιημένου και αντιπροσωπευτικού περιβάλλοντος³⁸.

Στοχοθετημένα μέτρα και πρωτοβουλίες: Διαπιστώνεται ότι τα υποχρεωτικά νομοθετικά ή προαιρετικά μέτρα που εφαρμόζονται από τα πολιτικά κόμματα αυξάνουν τη συμμετοχή των γυναικών στη λήψη αποφάσεων. Μια ευρύτερη σειρά στοχοθετημένων κινήτρων, όπως δημόσιες συζητήσεις, εκστρατείες ευαισθητοποίησης, καθώς και μεγαλύτερη διαφάνεια στις πρακτικές προσλήψεων και επαγγελματικής εξέλιξης, κρίνονται επίσης σημαντικά για την πρόοδο στον συγκεκριμένο τομέα.

Τακτική παρακολούθηση: Ένα σημαντικό στοιχείο είναι η παρακολούθηση των εξελίξεων και η αξιολόγηση της επιτυχίας των πρωτοβουλιών. Η βάση δεδομένων του EIGE με τα στατιστικά στοιχεία για τα φύλα μπορεί να συμβάλει στην παρακολούθηση, καθώς παρέχει πρόσβαση σε στοιχεία ανά φύλο με δυνατότητα σύγκρισης μεταξύ όλων των κρατών μελών της ΕΕ.

2. Σεξιστικός λόγος στα ΜΜΕ

Υποψήφειες... για φίλημα

Μήπως είναι απλώς μια φιλοφρόνηση;

Πολλά τα παραδείγματα σεξιστικού λόγου στα ΜΜΕ που στοχεύουν πολιτικά πρόσωπα, γυναίκες. Συχνή η τάση να σχολιάζεται το ντύσιμο, το χρώμα του ρούχου και το μήκος του φορέματος ή το χρώμα των παπουτσιών ενώ να μην υπάρχει σχεδόν καμία αναφορά στην ίδια την πολιτική.

Αναγνωρίζετε τον στερεοτυπικό ή σεξιστικό λόγο στα παρακάτω παραδείγματα;

-«Μάγεψε» με την εκρηκτική της εμφάνιση	-Αντιμνημονιακό ταγέρ και Gucci	-Το δαντελένιο αποκαλυπτικό μπουστάκι που έκανε τον συνομιλητή της να αλληθωρίζει
-56 ζευγάρια γόβες στη βουλή	-Πάψε μωρή καλτσοδέτα	-Οι μπουχάρες και η Σιδηρά κυρία με τις Louboutin γόβες
-Σχέσεις οργής για τις γυναίκες του Προέδρου	-Πρώτη κυρία χωρίς Πράντα	-Πήγε στην εκπομπή και ομόρφυνε το στούντιο
-Κόντρα για τα ψηλά τακούνια	-Η selfie του Ομπάμα και η ζήλεια της Μισέλ	-Εγώ θέλω να ολοκληρώσω με την κυρία δημοσιογράφο

3. Στερεότυπα

Γιατί κάνεις στροφή στην καριέρα σου και μπλέκεις με την πολιτική;

Η συντήρηση των στερεοτύπων με βάση το φύλο και της εσωτερικής νοοτροπίας πολλών πολιτικών κομμάτων, η οποία χαρακτηρίζεται από το επικρατέστερο «αρσενικό» προφίλ ηγεσίας, συνεχίζουν να αποτελούν εμπόδιο στην ίση εκπροσώπηση. Οι ηγετικές θέσεις καταλαμβάνονται παραδοσιακά κυρίως από άνδρες.

Τα χαρακτηριστικά και οι ικανότητες που αναμένεται να διαθέτουν οι ηγέτες — όπως η επιβολή, η υπεροχή ή η ορθολογική σκέψη— θεωρούνται τυπικά ανδρικά χαρακτηριστικά, με αποτέλεσμα η ηγεσία να συσχετίζεται συχνά με τους άνδρες. Τα

στερεότυπα των φύλων αντανακλώνται επίσης στην κατανομή των υπουργικών χαρτοφυλακίων και των ανώτερων διοικητικών θέσεων σε υπουργεία. Οι άνδρες κυριαρχούν σε χαρτοφυλάκια που σχετίζονται με τις βασικές κρατικές λειτουργίες, όπως η άμυνα, η δικαιοσύνη και η εξωτερική πολιτική, ενώ οι γυναίκες αναλαμβάνουν κυρίως υπουργεία με κοινωνικό-πολιτιστικές λειτουργίες, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο το στερεότυπο ότι είναι πιο κατάλληλες για τομείς όπως η παιδεία, η υγεία και ο πολιτισμός³⁹.

Σε σχετικό απόσπασμα εκπομπής της δημόσιας τηλεόρασης, και συγκεκριμένα στην ΕΡΤ, με υπότιτλο «**Νέες Γυναίκες τολμούν στην Πολιτική**» το 2019, προσκεκλημένες βρίσκονται τρεις υποψήφιες γυναίκες πολικοί οι οποίες κάνουν την εμφάνισή τους για προβολή πριν από τις επερχόμενες εκλογές. Κατά τη διάρκεια της εκπομπής ο δημοσιογράφος συνεχώς κάνει σχόλια για την ηλικία των πολιτικών, για την οικογενειακή τους κατάσταση, και μάλιστα ο δημοσιογράφος αναφέρει ότι η εν λόγω υποψήφια εργάζεται σε μια δυναμική εταιρεία, και συμπληρώνει «*τι θες να μπλέξεις με την πολιτική*» και ότι δεινό φέρνει αυτό, και συνεχίζει, λέγοντας «*γιατί να μπλέξει μια γυναίκα της ηλικίας σου σε έναν τέτοιο δύσκολο δρόμο που έχει υπερέκθεση*». Οι κυρίες προσπαθούσαν με παραδείγματα από τη ζωή τους να επαναφέρουν τον λόγο στην πολιτική στόχευση αλλά ο δημοσιογράφος επιμένει, για ποιόν λόγο να προσπαθήσει στην πολιτική και όχι να μείνει σε κάποια άλλη θέση από την οποία μπορείς (απλώς) να παρακολουθείς τις εξελίξεις. Σε άλλο σημείο, ενώ παρουσιάζονται ως πολιτικοί, εμφανίζεται πολύ έντονα η εικόνα της «**μαμάς**» καθώς μια εκ των καλεσμένων διένυε τους τελευταίους μήνες της εγκυμοσύνης της και μάλιστα ερωτάται ποια η στάση του συζύγου της για την πολιτική της προσπάθεια. Αποκορύφωμα της εκπομπής αποτελεί το γεγονός ότι μιλάει στις καλεσμένες υποψήφιες πολιτικούς ο δημοσιογράφος περίπου 10', ενώ για τα επόμενα 10' συνεχίζει κανονικά το ρεπορτάζ, αφήνοντας τις κυρίες χωρίς να σχολιάζουν, απλώς να στέκονται, εκτεθειμένες.

Πολλές φορές, όταν οι γυναίκες έρχονται σε συναντήσεις, τις περισσότερες φορές, οι άνδρες πιστεύουν ότι είναι είτε η γραμματέας, όχι ότι κατέχει κάποια θέση στη συζήτηση, ή περιμένουν να τους προσφέρει κάποιο αναψυκτικό. Ο σεξισμός και η στερεοτυπική συμπεριφορά βρίσκεται διάχυτη γύρω μας.

Όταν μια είδηση αφορά ένα πολιτικό πρόσωπο ή μια γυναίκα καταξιωμένη σε κάποιον τομέα ή έναν άνδρα εξειδικευμένο αναλυτή, είναι σημαντικό το κοινό να

έχει πλήρη γνώση του δημόσιου ρόλου τους ή/και της ιδιότητας τους. Ωστόσο, οι γυναίκες παρουσιάζονται πολύ πιο συχνά από τους άνδρες μόνο με το μικρό τους όνομα, ενώ επίσης πολύ συχνά προσδιορίζονται με βάση ιδιότητες που σχετίζονται με στερεοτυπικούς ρόλους. Για παράδειγμα, αναφέρονται ως «*σύζυγος του...*» ή ως «*μητέρα .. παιδιών*». Οι άνδρες, από την άλλη, παρουσιάζονται από τα ΜΜΕ, τις περισσότερες φορές, με το όνομα, το επώνυμό τους και την επαγγελματική τους ιδιότητα. Η μη αναφορά του επωνύμου, της ιδιότητας και του επαγγέλματος των γυναικών, όταν αντίθετα αυτό δεν συμβαίνει στις περιπτώσεις παρουσίασης των ανδρών, συνιστά έμφυλη διάκριση.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕ ΤΟ!

VI. Αντιμετώπισε τον σεξισμό, την στερεοτυπική συμπεριφορά και τη διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου

Αν και υπάρχουν αρκετές πρακτικές και tips τα οποία μπορούν να μεταφερθούν, θα πρέπει πάντα να έχει προηγηθεί η κατάλληλη προετοιμασία για το που πηγαίνετε, με ποιους θα συνομιλήσετε, πάνω σε ποιο αντικείμενο και σε περίπτωση που αντιληφθείτε μια στερεοτυπική ή σεξιστική συμπεριφορά, κρατήστε την ψυχραιμία σας, και επιτακτικά δηλώστε τη θέση σας. Γενικότερα:

! Αντιστροφή κλίματος

Μία εκ των τεχνικών που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε είναι αυτή της αναστροφής κλίματος. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, ενδεχομένως να υπονοηθεί ότι η δουλειά του πολιτικού δεν αρμόζει σε μια γυναίκα, γιατί ξεφεύγει από τη σφαίρα του ιδιωτικού και εισέρχεται στη σφαίρα του δημόσιου. Σε αυτή τη περίπτωση μπορείτε να επιτεθείτε στις παλαιού τύπου αφηγήσεις, ειδικά στις περιπτώσεις όπου το κοινό έχει «μάθει» να βλέπει στερεότυπα. Αντίστοιχη αντίδραση μπορεί να υποστηριχθεί και σε χαρακτηριστικά τα οποία εμφανίζονται στερεοτυπικά ως «θηλυκά» όπως η ιδιοποίηση του συναισθήματος ως κάτι που δεν είναι «θηλυκό», ή δεν δείχνει αδυναμία.

Η παρουσίαση των γυναικών μόνο με το μικρό τους όνομα παραπέμπει στη σφαίρα του ιδιωτικού, του οικείου, του οικογενειακού, γεγονός που μπορεί να αποβεί σε

υποτιμητική θεώρηση τους ως ακατάλληλων να συμμετέχουν στον δημόσιο βίο. Κατά την παρουσίαση γυναικών που κατέχουν κάποια θέση ή ασκούν κάποιο επάγγελμα που παραδοσιακά θεωρείται «ανδρικό», θα πρέπει να αποφεύγεται η έμφαση σε «γυναικεία» χαρακτηριστικά σε αντιδιαστολή με τη θέση τους, ακόμα και αν φαινομενικά εκφράζεται θετική άποψη.

Ειδικότερα, θα πρέπει να αποφεύγονται αναφορές που υπογραμμίζουν ότι παρ' όλη τη δράση τους σε έναν «ανδρικό» τομέα, εξακολουθούν να διατηρούν τη θηλυκότητά τους (περιγράφοντας την εμφάνισή τους, την ηπιότητά τους, τις ιδιότητές τους ως «καλές νοικοκυρές» ή «υπεύθυνες μητέρες»).

! Η χρήση της γλώσσας

Η γλώσσα αντικατοπτρίζει την κοινωνία και τον τρόπο σκέψης της για τον κόσμο. Έτσι, μια γλώσσα που κάνει τις γυναίκες αόρατες είναι το σήμα κατατεθέν μιας κοινωνίας στην οποία διαδραματίζουν υποστηρικτικό ρόλο. Επειδή η γλώσσα είναι πολιτική, η ελληνική γλώσσα έχει στραφεί προς τη χρήση του αρσενικού γένους το οποίο εμπεριέχει το θηλυκό για αρκετά χρόνια από ομάδες που αντιτάχθηκαν στην ισότητα των φύλων. Βέβαια, στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει γίνει μια πού συντεταγμένη προσπάθεια για να εξισορροπηθεί αυτή η διάκριση. Για τον λόγο αυτό, προσέξτε και εξασκηθείτε στη γλώσσα που επιλέγετε να χρησιμοποιήσετε. *Η συστηματοποίηση της χρήσης του θηλυκού είναι πρωτίστως θέμα συνήθειας.* Δώστε βαρύτητα στη χρήση θηλυκού γένους σε *λέξεις* όπως *ακτιβίστρια* ή *αναγνώστρια, καθιστά τη γυναίκα «ορατή».*

Έχουμε
ακούσει..

Το κάνεις ολόκληρο θέμα και δημιουργείς πρόβλημα
Μάλλον δεν έχεις καταλάβει σωστά, έλα να στο εξηγήσω εγω
Σταμάτα να είσαι τόσο ευαίσθητος/η
Σκληραγωγήσου!
Πρέπει να μάθεις να δέχεσαι μια φιλοφρόνηση
Πως κάνεις έτσι! ένα αστείο είπαμε..

Πως να το
διαχειριστώ;

Περίπτωση Αντίδρασης 1: Προσπαθήστε να αντιστρέψετε τον αντίκτυπο του σχολίου.

Με αυτόν τον τρόπο θα ελαχιστοποιήσετε τη σοβαρότητα του σχολίου και το αποτέλεσμα που αυτό έχει. Επίσης, ο άνθρωπος που έκανε εξ αρχής το σχόλιο θα μπει στην άβολη θέση στην οποία δεν θα μπορεί να απαντήσει ή να το χειριστεί, και θα καταρρίψετε -ενδεχομένως- του βαθιά ριζωμένους μύθους για το φύλο και τα στερεότυπα των ρόλων.

Περίπτωση Αντίδρασης 2: Παραμείνετε αδρανείς και μην αντιδράσετε, ούτε λεκτικά ούτε σωματικά.

Εάν σιωπήσετε και δεν αντιδράσετε δίνετε τη συγκατάθεση σας σε ό, τι λέγεται και γίνεται και μάλιστα υποστηρίζει τη θέση του ατόμου που σχολίασε. Με τη σιωπή καλλιεργείται μια κουλτούρα αποδοχής και αποθαρρύνει τους υπόλοιπους να το θέσουν ως ζήτημα.

Στον **προφορικό λόγο:** *Χρησιμοποιήστε τις λέξεις στο θηλυκό και στο αρσενικό, με αλφαθητική σειρά, στο μέτρο του δυνατού.* Σε κάθε περίπτωση φροντίστε συνεχώς να έχετε στο μυαλό σας ότι στο κοινό που απευθύνεστε συμμετέχουν και γυναίκες και άνδρες και προσαρμόστε ανάλογα τον λόγο σας.

Στον **γραπτό λόγο:** Ακολουθείστε τις οδηγίες που αναφέρθηκαν παραπάνω, δηλαδή, *χρησιμοποιήστε και τα δύο γένη, είτε αναγράφοντας ολόκληρες τις λέξεις* (π.χ. οι μετανάστες και οι μετανάστριες), *είτε και τις δύο καταλήξεις* (π.χ. οι μετανάστες/τριες). Όταν το ουσιαστικό είναι κοινό και για τα δύο γένη, χρησιμοποιήστε τα άρθρα και στα δύο γένη (π.χ. ο/η δικαιούχος, τους/τις δικαιούχους) ή προσθέστε «άνδρες και γυναίκες δικαιούχοι».

«Νέο κορίτσι»

Εξαλείψτε όλες τις εκφράσεις που διαδραματίζονται γύρω από την οικογένειά σας, της ηλικίας σας, της οικογενειακής ή άλλης κατάστασης ιδιωτικότητας και της

ανάδειξης του φύλου σας. Αυτό συμβαίνει καθώς αυτές οι εκφράσεις παραπέμπουν γυναίκες και άνδρες σε παραδοσιακούς κοινωνικούς ρόλους. Μπορείτε να εξαλείψετε αυτές τις εκφράσεις από όλα τα διοικητικά έγγραφα, ειδικά από φόρμες και αλληλογραφία.

«Κυρία Δήμαρχε»

Οι τίτλοι των βαθμών, θέσεων ή λειτουργιών υπάρχουν ή έχουν δημιουργηθεί στο ελληνικό λεξιλόγιο. Διαφορετικά μπορείτε να «θηλυκοποιήσετε» το αξίωμα προσθέτοντας πριν από αυτό την προσφώνηση «κυρία». Μην αφήσετε το θηλυκό να εμπεριέχεται στο αρσενικό!

«Αφορά όλες και όλους»

Η χρήση του αρσενικού και του θηλυκού γένους, θα πρέπει να γίνεται με πολύ προσοχή τόσο στον γραπτό όσο και τον προφορικό λόγο. Στον προφορικό λόγο μπορείτε να χρησιμοποιήσετε επίθετα και ονόματα με αλφαβητική σειρά εάν είναι δυνατό. Για παράδειγμα μπορείτε να αναφερθείτε στην ισότητα των φύλων, σε μαθητές και μαθήτριες, στους Έλληνες και στις Ελληνίδες κοκ. Στον γραπτό λόγο ισχύει ακριβώς το ίδιο, καθώς προστίθεται η κατάληξη στον όνομα ή στο επίθετο.

Από το «ιδιωτικό» στο «δημόσιο»

Παρουσιαστείτε με το επίθετό σας και το αξίωμα σας (ή με το επάγγελμά σας). Συνήθως οι γυναίκες τείνουν να παρουσιάζονται με το μικρό τους όνομα και με την ιδιότητά τους ως μητέρες, ή σύζυγοι. Στην περίπτωση όπου χρησιμοποιηθεί το όνομα μιας γυναίκας πρώτα και στη συνέχεια ο άντρας συστηθεί με το επίθετο, αυτό συντελεί σε διάκριση.

«Είστε μητέρα και σύζυγος»

Στην προηγούμενη περίπτωση η θηλυκότητα συμπληρώνεται περεταίρω με την περιγραφή του ντυσίματος, της ευγένειας ή της προσεκτικής μητέρας. Είναι σύνηθες να ερωτώνται οι γυναίκες που ασκούν ευθύνες και οι ίδιες, πώς καταφέρνουν (ή όχι) να ζήσουν μια καριέρα και μια οικογενειακή ζωή. Εάν αυτή η ερώτηση είναι σχετική με το πνεύμα της γενικότερης συζήτησης, αντίστοιχη

ερώτηση θα πρέπει να απευθυνθεί και στους άντρες. Αναρωτηθείτε για ποιον λόγο δεν γίνεται σε έναν άντρα και απαντήστε αναλόγως διεκδικώντας το!

Οι τεχνικές επικοινωνίας σχετίζονται με τη διαδικασία κωδικοποίησης και αποκωδικοποίησης του λαμβανόμενου μηνύματος ενώ σχετίζεται και με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των ανθρώπων. Η επικοινωνία πραγματοποιείται είτε μέσω του προφορικού λόγου, του γραπτού λόγου, μέσω σημάτων και συμβόλων, με εκφράσεις και χειρονομίες και μέσω του ήχου και φυσικά με συνδυασμό όλων των ανωτέρω. Η μη-λεκτική επικοινωνία αποτελεί μια από τις βασικότερες συνιστώσες της επικοινωνίας, η οποία συμπληρώνεται από το περιεχόμενο των φράσεων και την ίδια τη φωνή.

1. Συμβουλές για γυναίκες που εκτίθενται στο δημόσιο διάλογο

Εάν είστε υποψήφια, ή αιρετή ή γενικότερα εάν εκτίθεστε στο δημόσιο διάλογο, είτε αφορά ΜΜΕ είτε συνέδρια, ομιλίες κοκ, σκεφτείτε τις παρακάτω συμβουλές στην περίπτωση που δεχθείτε διακριτική μεταχείριση λόγω του φύλου σας:

1. Εκτιμήστε την κατάσταση με ψυχραιμία και εξασκηθείτε στην αντιπαρατεθείσα και αποτρεπτική σας αντίδραση

Εάν δεχθείτε κάποιο σχόλιο το οποίο αφορά το σώμα σας ή τα χαρακτηριστικά του φύλου σας, τότε μπορείτε να απαντήσετε λέγοντας ότι αυτό το σχόλιο είναι ακατάλληλο.

2. Μιλήστε ανοιχτά και δηλώστε ότι σας διακόπτουν, όταν σας «προστατεύουν» υπονοώντας ότι είστε αδύναμη να διαχειριστείτε τη συζήτηση

Ενδεχομένως εκείνη τη στιγμή να σας φανεί λυτρωτικό, ιδίως εάν όντως ο συνομιλητής σας στην άλλη πλευρά σας έχει βομβαρδίσει με ερωτήσεις και σχόλια και δεν σας αφήνει να πάρετε ανάσα εάν ένας άλλος συνομιλητής, δημοσιογράφος κλπ, πάρει τη θέση σας και σας βοηθήσει λέγοντας «μην την βομβαρδίζετε όλοι με τέτοιες ερωτήσεις». Μπορείτε ευγενικά να πείτε ότι τον ευχαριστείτε πολύ και να αντιστρέψετε την κουβέντα στους υπόλοιπους συνομιλητές παραθέτοντας τις γνώμη σας και επισημαίνοντας ότι θα προτιμούσατε να μη σας διακόπτουν.

Γενικότερα, αν σας διακόπτουν, εκεί θα πρέπει να επιμείνετε. Δηλώστε ότι δεν είναι ευγενικό να διακόπτουν, ειδικά όταν ο χρόνος είναι περιορισμένος.

3. Χρησιμοποιήστε επιχειρήματα, όταν σας κατηγορούνε για τα συναισθήματα σας

Σε δημόσια συζήτηση, εάν κάποιος δηλώσει ότι είστε συναισθηματική ή υστερική θα πρέπει να τον επαναφέρετε στη συζήτηση, χρησιμοποιώντας επιχειρήματα τα οποία δεν θα μπορεί να βασίσει στο συναισθηματικό σας κόσμο.

4. Προτείνετε την ιδιότητά σας όταν κάποιος αναφέρεται σε εσάς με κάποιο υποκοριστικό

Είναι πολύ συνηθισμένο στις γυναίκες, και ιδίως εάν είναι και νέες σε ηλικία, να απευθυνθεί κάποιος με επίθετα και υποκοριστικά (-άκι). Ένα παράδειγμα είναι να αναφερθεί κάποιος σε εσάς ως «ευχαριστώ γλυκιά μου». Αρχικά ίσως να φανεί ως κομπλιμέντο, αλλά έχει την τάση, ειδικά σε δημόσιο λόγο να μειώνει τη θέση του ανθρώπου στον οποίο απευθύνεται. Απαντήσετε ότι οι χαρακτηρισμοί αυτοί δεν ταιριάζουν, ότι θα προτιμούσατε να αναφέρεστε σε εσάς με το όνομά σας ή την ιδιότητά σας, και φυσικά να επαναφέρετε τη συζήτηση στο θέμα. Σε περίπτωση που συνεχίζεται, μπορείτε είτε να γίνετε πιο αυστηρή ή ακόμη και να χρησιμοποιείτε τον ίδιο τρόπο με τον οποίο σας απευθύνεται.

5. Αναφέρετε άμεσα το σχόλιο το οποίο έγινε λόγω του φύλου σας

Μερικές φορές, η σωστή κίνηση είναι να αναφέρετε άμεσα ένα σεξιστικό σχόλιο. Επίσης, αξιολογώντας την κατάσταση, μπορείτε να το αναφέρετε αλλά με την προοπτική του ατόμου που το είπε. Για παράδειγμα, εάν κάποιος αναφέρει ότι οι γυναίκες δεν είναι αρκετά έξυπνες για απασχοληθούν με το τάδε ζήτημα, πάλι μπορείτε να αναφέρετε τη ιδιότητά σας, αλλά και κάποιο άλλο παράδειγμα γυναίκας που τα κατάφερε στον κλάδο.

6. Εάν δεχθείτε σχόλιο λόγω φύλου, αποδοκιμάστε τον συνομιλητή σας με το να προσποιηθείτε ότι δεν το καταλαβαίνετε - και ζητήστε εξήγηση

Εάν στη συζήτηση δεχθείτε κάποιο σεξιστικό ή στερεοτυπικό σχόλιο (πχ είστε υστερική), μπορείτε να απαντήσετε ζητώντας εξηγήσεις για το τι εννοεί ο ομιλητής σας ως υστερική, καθώς εσείς θα έχετε επιχειρήματα. Βοηθάει στη συγκεκριμένη περίπτωση εάν κρατάτε σημειώσεις. Με το να φέρετε μπροστά τον συνομιλητή σας στο σχόλιο που έκανε, θα τον φέρετε ενδεχομένως σε δύσκολη θέση. Θα γίνει αντιληπτό ότι δεν ανέχεστε τέτοια συμπεριφορά, ότι μπορείτε να την αναγνωρίσετε και να απαντήσετε σε αυτή. Ο συνομιλητής σας θα αποκαλυφθεί δημόσια, μπροστά σε όλο το κοινό και πιθανότατα θα αποδοκιμαστεί.

7. Γίνετε ορατή, αν αισθάνεστε ότι αυτά που λέτε δεν ακούγονται

Αρκετές φορές, και αυτό αποτελεί επικοινωνιακό κόλπο, όταν μία γυναίκα παίρνει τον λόγο, οι συνομιλητές της ασχολούνται με άλλα πράγματα παρά να την ακούνε. Μπορεί να ασχοληθούν με το κινητό, να μην σας κοιτάνε, να φεύγουν από την αίθουσα και γενικότερα να μη δίνουν σημασία. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι η άποψη που εκφράζετε να μην ακούγεται. Εκτός ότι είναι ιδιαιτέρως υποτιμητικό, είναι και αγενές. Οπότε, μπορείτε να σχολιάσετε ότι «μάλλον υπάρχουν πολύ πιο ενδιαφέροντα ζητήματα από ότι το εν λόγω θέμα» συνεχίζοντας κανονικά τη συζήτηση.

8. Απαντήστε με ηρεμία, εάν τα σχόλια αφορούν το φύλο σας

Εάν για παράδειγμα αναφερθεί ένα σεξιστικό και στερεοτυπικό σχόλιο όπως «οι γυναίκες δεν είναι καλές στα μαθηματικά», τότε μπορείτε να το γενικεύσετε, και μάλιστα μπορείτε να προσθέσετε ένα προσωπικό παράδειγμα. Μπορείτε να αναφέρετε σε ουδέτερο τόνο ότι για παράδειγμα στο σχολείο σας όλοι χρειαζόταν να χρησιμοποιήσουν αριθμομηχανή για τις πράξεις. Διατηρώντας τις επιφυλάξεις σας, διεκδικήστε όταν το αναγνωρίσετε. Δώστε προσοχή εάν νιώσετε κάποιο σεξιστικό σχόλιο. Απαντήστε με ηρεμία, αναφέρετε τη θέση σας, τον ρόλο σας, την εμπειρία σας και επαναφέρετε το θέμα της συζήτησης.

9. Να είστε προετοιμασμένη και να ετοιμαστείτε να αντιδράσετε

Να γνωρίζετε το ακριβές πλαίσιο της συζήτησης και να είστε πληροφορημένη. Για παράδειγμα, μπορεί να σας ρωτήσουν κάτι σχετικό με τη δουλειά σας και πώς σχετίζεται με την πολιτική ή την εξειδίκευση. Θα πρέπει να μπορείτε να συνδέσετε

την ενασχόλησή σας με αυτό που ζητείστε να υλοποιήσετε ως πολιτικός. Είτε βρίσκεστε προσκεκλημένη στην τηλεόραση σε κάποια εκπομπή ή πάνελ, στο ραδιόφωνο, ή καλείστε να δώσετε μια συνέντευξη, ρωτήστε ποιοι/ες είναι οι συμμετέχοντες/ουσες, ο/η δημοσιογράφος ή ο/η συντονιστής/τρια και τη γενικότερη θεματολογία της συζήτησης. Προσπαθήστε να είστε καλά προετοιμασμένη και να γνωρίζετε όλο το πλαίσιο προτού μεταφερθείτε στην εν λόγω εκδήλωση.

10. Μιλήστε μέσα από δικές σας εμπειρίες

Είναι σημαντικό, όταν η ερώτηση που σας απευθύνουν σας κάνει να νιώστε άβολα, ή θεωρείτε ότι η ερώτηση υπεισέρχεται στην ιδιωτική σφαίρα, μιλήστε για κάτι που το γνωρίζετε καλά, χρησιμοποιώντας δικές σας εμπειρίες και αντιστρέψτε την ερώτηση. Για παράδειγμα, εάν η ερώτηση που σας απευθύνουν αφορά εσάς, ως «μητέρα» για την ψήφιση ενός νομοσχεδίου για την εκπαίδευση, και συνεπώς αφορά τα παιδιά σας, τον τρόπο που τα μεγαλώνετε σε σχέση με την πολιτική που υποστηρίζετε, τότε μπορείτε να απαντήσετε αναδεικνύοντας τον χαρακτήρα της πολιτικής, να γενικεύετε την απάντηση και το σκεπτικό πίσω από αυτή, γιατί την υποστηρίζετε. Εφόσον νιώσετε ασφαλής, μπορείτε να μοιραστείτε την προσωπική σας εμπειρία. Επιπλέον, μπορείτε επίσης να αναφέρετε ότι το σχόλιο δίνει έμφαση στη διάκριση λόγω φύλου καθώς συγχέει τον ρόλο της πολιτικού και της μητέρας. Ίσως ο/η ερωτών/ύσα να αντιδράσει με αρνητικό ή επιθετικό τρόπο, μπορείτε να επιστρέψετε τη συζήτηση εκεί που επιθυμείτε, αναφέροντας τον λόγο για τον οποίο βρίσκεστε εκεί.

11. Αντιστρέψτε τα στερεότυπα και γενικεύστε

Οι αναπαραστάσεις μέσα από τον λόγο και την εικόνα πολλές φορές μεταφέρουν στερεοτυπικές αντιλήψεις. Αναφέρετε και μην αποκρύψετε την πραγματικότητα, ότι δηλαδή υπάρχουν γυναίκες επιχειρηματίες, μηχανικοί, αστροναύτες ή άνδρες νοσηλευτές. Μπορείτε και πάλι να αντιστρέψετε την ερώτηση και τα στερεότυπα και να χρησιμοποιήσετε την επικοινωνιακή τεχνική της γενίκευσης, σε κάτι που είναι αμοιβαία κοινωνικά αποδεκτό.

12. Φέρετε το θέμα του φύλου στην επικαιρότητα

Επιπλέον, μπορείτε σε κάθε περίπτωση, να αναφέρετε και να γνωστοποιήσετε μια σεξιστική ή στερεοτυπική συμπεριφορά καθώς έτσι ενθαρρύνονται μέτρα για την πρόληψη και σταδιακή λύση.

- *Αναφέρετε τη διάσταση της διάκρισης, των στερεοτύπων και του σεξισμού στον Τύπο*

Ακόμη και αν δεν είστε αποδέκτης σεξιστικών ή στερεοτυπικών συμπεριφορών η ίδια, αλλά πέσει στην αντίληψή σας τέτοια συμπεριφορά, αναδείξτε την. Μιλήστε για αυτό, στον Τύπο, στο ραδιόφωνο ή στην τηλεόραση.

- *Υποστηρίξτε αντίστοιχες πρωτοβουλίες*

Ένας πολύ καλός τρόπος για να επιτύχετε επιθυμητά αποτελέσματα στην επιδίωξη της ισότητας των φύλων είναι να συνδεθείτε με άλλους. Αναζητήστε τοπικές ομάδες ενημέρωσης. Γίνετε μέλος σε ομάδες για την ισότητα των φύλων και την ηγεσία των γυναικών. Εάν υπάρχουν πολλές φωνές για ένα ζήτημα είναι πιθανότερο ότι θα ακουστούν.

- *Είναι απαραίτητο να αμφισβητείτε τις διακρίσεις, κάθε φορά που τη βλέπετε;*

Μπορεί η δική σου φωνή να μην αλλάξει τον κόσμο, αλλά σίγουρα είναι μια δυνατή φωνή που προκαλεί για αλλαγή. Η ανισότητα των φύλων θα τερματιστεί εάν αρχίσουμε να μιλάμε για αυτό, εάν βάζουμε άλλους στη θέση μας και εάν αλλάξουν και οι θεσμοί που επηρεάζουν τη ζωή μας. Κάθε μικρό επίτευγμα είναι ένα επιπλέον βήμα προς τον κοινό μας στόχο. Η φροντίδα για τον εαυτό μας σημαίνει ότι μπορούμε να συνεχίσουμε να υποστηρίζουμε την ισότητα των φύλων, οπότε βεβαιωθείτε πάντα ότι διατηρείτε τη δική σας ευημερία.

VII. Checklist

Οι παρακάτω οδηγίες οι οποίες παρουσιάζονται σε μορφή λίστας αποσκοπούν στην ενημέρωση αλλά και στην ενδυνάμωση των γυναικών που βρίσκονται σε μια δημόσια συζήτηση και τις απευθύνουν ερωτήσεις με σεξιστικό και στερεοτυπικό περιεχόμενο, και στους τρόπους που μπορούν να απαντήσουν.

Σκεφθείτε: Θα σχολίαζαν σε έναν άντρα πολιτικό την ηλικία, το μακιγιάζ, το χρώμα των μαλλιών, τη φροντίδα των παιδιών, τη συμπαράσταση του/της συντρόφου, ή την απουσία παιδιών; Αν όχι, τότε γιατί ρωτάνε τις γυναίκες;

Ας θυμόμαστε τις παρακάτω πρακτικές συμβουλές:

- ! **Γίνε Ορατή!** Εάν νιώσεις «αόρατη», έλα μπροστά και πάρε τον λόγο! Ζήτησε την προσοχή όλων πριν μιλήσεις, σταμάτα αν δεν προσέχουν τι λες.
- ! Εάν ακούσεις σεξιστικά αστεία μην γελάς γιατί υποβαθμίζεις τον εαυτό σου και τις γυναίκες. **Ρώτα δημοσίως** «τι ακριβώς εννοείτε»;
- ! Εάν αισθάνεσαι ότι αποκρύπτονται πληροφορίες (από άτυπους κύκλους πληροφόρησης) **Ζήτα αναβολή** για να έχεις περισσότερα στοιχεία για το θέμα και βρες περισσότερες πληροφορίες. Δικτυώσου!
- ! Εάν νιώθεις ανασφάλεια και ενοχές για τα λάθη που μπορεί να έκανες ή να κάνεις, **εκτίμησε την κατάσταση με ψυχραιμία**. Αντιμετώπισε ευθέως αυτόν που σε ενοχοποιεί!

Και θυμηθείτε!

Αναγνωρίστε το, αναφέρετε το και μιλήστε για αυτό. Είναι το πρώτο βήμα για την αντιμετώπιση του. Πρέπει να σταματήσουμε να αφήνουμε αυτό το είδος γλώσσας να αποτελεί συνηθισμένη πρακτική. Ας καλλιεργήσουμε την κουλτούρα της μη ανοχής σε τέτοιες στάσεις ώστε τέτοια σχόλια να αναγνωριστούν ως ασεβή από όλα τα μέλη της κοινωνίας.

Σκεφθείτε! Αυτή την ερώτηση θα την έκαναν σε κάποιον άντρα πολιτικό;

Συμπεριλάβετε όλα τα φύλα σε αυτήν τη συζήτηση. Ο περιστασιακός σεξισμός δεν επιβάλλεται μόνο στις γυναίκες από τους άνδρες, ούτε εναπόκειται μόνο στις γυναίκες να το σταματήσουν.

Μην απαντήσετε με θυμό. Ο προσεκτικός προγραμματισμός θα μειώσει την πιθανότητα η συνομιλία σας να τροφοδοτήσει την αντιπαράθεση η οποία προκαλείται από ορισμένα άτομα.

Η προσπάθεια είναι συνεχής! Όσο επιμένετε, παρά το είδος της αρνητικότητας, έχετε μεγαλύτερες πιθανότητες να αποτελέσετε πρότυπο και να εμπνεύσετε την επόμενη γενιά.

Αντικαταστήστε εκφράσεις, όρους και λέξεις που διαιωνίζουν τον σεξισμό και τα έμφυλα στερεότυπα, με αντίστοιχες εκφράσεις, όρους και λέξεις που είναι ουδέτερες ως προς το φύλο.

Να είστε προετοιμασμένη! Είτε βρίσκεστε προσκεκλημένη στην τηλεόραση σε κάποια εκπομπή ή πάνελ, στο ραδιόφωνο, ή καλείστε να δώσετε μια συνέντευξη, ρωτήστε ποιοι/ες είναι οι συμμετέχοντες/ουσες, ο/η δημοσιογράφος ή ο συντονιστής/τρια και τη γενικότερη θεματολογία της συζήτησης. Προσπαθήστε να είστε καλά προετοιμασμένη και να γνωρίζετε όλο το πλαίσιο της συζήτησης.

Άσκηση

Επειδή η εξάσκηση και η επανάληψη είναι πάντα σύμμαχος, παρατίθεται μία άσκηση⁴⁰ η οποία θα βοηθήσει όσες εκτίθενται δημόσια στην περίπτωση που δεχθούν μία από τις παρακάτω ερωτήσεις.

Αντιλαμβάνεστε για ποιόν λόγο μπορούν να χαρακτηριστούν σεξιστικές ή ότι αναπαράγουν στερεότυπα; Πώς θα μπορούσατε να απαντήσετε σε αυτές τις περιπτώσεις;

Υπόθεση: Παίρνετε μέρος σε μια δημόσια συζήτηση και ο συνομιλητής/η συνομιλήτριά σας ρωτάει τα παρακάτω.

Από άντρα συνομιλητή:

- Είστε παντρεμένη;
- Για πες μας κι εσύ (.....όνομα....)
 τώρα ποια είναι η άποψή σου;
- Φαντάζομαι θα υπάρχουν πολλοί
 υποψήφιοι γαμπροί
- Φαίνεστε 20 χρονών
- Πώς συνδυάζετε οικογένεια και
 καριέρα;
- Έχετε δεχθεί σεξισμό;
- Ο άντρας σας τι λέει που λείπετε
 συνέχεια;
- Φαντάζομαι θα σας φλερτάρουν
 συχνά
- Από τέτοιο γλυκό κορίτσι δεν
 περίμενα τέτοια αντίδραση
- Είστε φεμινίστρια;

Από γυναίκα συνομιλήτρια:

- Έχετε παιδάκια;
- Πώς νιώθετε σαν νέα γυναίκα στο
 χώρο της πολιτικής;
- Πότε βλέπετε τα παιδάκια σας;
- Είστε παντρεμένη;
- Έχετε δεχθεί σεξισμό;
- Είστε φεμινίστρια;

Βιβλιογραφία

Μοσχοβάκου Ναυσικά, Λίνα Χατζηαντωνίου. Επιμ. (2018). Οδηγός προς τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας για την εξάλειψη του σεξισμού και των έμφυλων διακρίσεων. Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας: Κ.Ε.Θ.Ι. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://kethi.gr/wp-content/uploads/2018/03/%CE%9F%CE%94%CE%97%CE%93%CE%9F%CE%A3_mme_publ.pdf.

Alan Peter, David Cutts, και Rosie Campbell (2014), "Measuring the Quality of Politicians Elected by Gender Quotas – Are there Any Different?" Political Studies. Διαθέσιμο δικτυακά, Σεπτέμβρης 2014. Doi: 10.1111/1467-9248.12161 | Campbell, X.M. (2014), Gendered Mediation: A Continued Disadvantage to Female Politicians, Department of Political Science, Montreal: McGill University

Dr. Dubravka Simonovic, Special Rapporteur on violence against women, Expert Group Meeting Report & Recommendations on violence against women in politics, 8-9 March 2018

Krook, M., & Restrepo Sanín, J. (2019). The Cost of Doing Politics? Analyzing Violence and Harassment against Female Politicians. *Perspectives on Politics*, 1-16. doi: 10.1017/S1537592719001397

Mills, S. (2008). Language and Sexism. New York, NY: Cambridge University Press, 2008. 192 pp. ISBN: 978-0521001748

Ross, K., & Sreberny, A. (2000). Women in the House: Media representation of British politicians.

Rakow, L. F., & Kranich, K. (1991). Women as sign in television news. *Journal of Communication*, 41, 8–23

Sreberny-Mohammadi, Annabelle, and Karen Ross. "Women MPs and the media: representing the body politic." *Parliamentary Affairs*, vol. 49, no. 1, 1996, p. 103+. Gale Academic OneFile, πρόσβαση 2 Ιουλίου 2020

EIGE (European Institute for Gender Equality) (2016). Gender Equality in Power and Decision-Making, Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States. Publications Office of the European Union. Available at

<https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-power-and-decision-making-report>

Gender equality index 2019: Greece. European Institute for Gender Equality.
<https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2019-greece>

Gender equality in political decision-making. European Institute for Gender Equality.
<https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-political-decision-making>

GUIDE pour une communication publique sans stereotype de sexe http://www.haut-conseil-egalite.gouv.fr/IMG/pdf/hcefh_guide_pratique_com_sans_stereo-vf-2015_11_05.pdf

Compilation of good practices to prevent and combat sexism in Council of Europe member states <https://rm.coe.int/compilation-of-good-practices-to-prevent-and-combat-sexism-revised/16808b15a5>

Expert Group Meeting Report & Recommendations
<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/ViolenceAgainstWomeninPoliticsReport.pdf>

Strengthen Girls' and Women's Political Participation and Decision-Making Power
<https://womendeliver.org/wp-content/uploads/2016/09/Deliver-For-Good-Brief-8-04.10.18-Political-participation.pdf>

CHALLENGING GENDER DISCRIMINATION: A HOW-TO GUIDE <https://plan-international.org/girls-get-equal/calling-out-discrimination>

Communication techniques to respond to stereotypical comments women

https://www.tolerance.org/sites/default/files/2019-04/TT-Speak-Up-Guide_0.pdf

https://www.researchgate.net/publication/323143303_Gender_Communication_Stereotypes_A_Depiction_of_the_Mass_Media

Gender stereotypes: <https://www.koc.com.tr/en-us/koc-agenda/Documents/A-Guide-to-Gender-Equality-in-Communications.pdf>

¹ Dr. Dubravka Simonovic, Special Rapporteur on violence against women, Expert Group Meeting Report & Recommendations on violence against women in politics, 8-9 March 2018, σελίδα 5, <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/ViolenceAgainstWomeninPoliticsReport.pdf>

² Expert Group Meeting Report & Recommendations on violence against women in politics, 8-9 March 2018, σελίδα 5, <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/ViolenceAgainstWomeninPoliticsReport.pdf>

³ Krook, M., & Restrepo Sanín, J. (2019). The Cost of Doing Politics? Analyzing Violence and Harassment against Female Politicians. *Perspectives on Politics*, 1-16. doi:10.1017/S1537592719001397

⁴ Krook, M., & Restrepo Sanín, J. (2019). The Cost of Doing Politics? Analyzing Violence and Harassment against Female Politicians. *Perspectives on Politics*, 1-16. doi:10.1017/S1537592719001397

⁵ IPU Issues Brief, “Sexism, harassment and violence against women parliamentarians” (Inter-Parliamentary Union 2016).

⁶ Φιλανδία (39%), Νορβηγία (39%), Βέλγιο (39%), Ισπανία (35.8%), Αλβανία (34.8%), Εσθονία (34%), Σλοβενία (33.3%), Δανία (32.9%), Ην. Βασίλειο (32.8%), Ολλανδία (31.7%), Σερβία (31.2%), Ελβετία (31.2%), Πολωνία (30.4%), Βόρεια Μακεδονία (30.4%), Ουγγαρία (30.4%), Μαυροβούνιο (30.2%) και Ιταλία (30%)

⁷ Πορτογαλία (29.4%), Λιθουανία (29.4%), Μολδαβία (29%), Εσθονία (28.6%), Τσεχία (28%), Γερμανία (27%), Κροατία (26.3%), Σλοβακία (26.1%), Βουλγαρία (26%), Λουξεμβούργο (24.8%), Αυστρία (23%), Ιρλανδία (22.8%) και Μάλτα (22%)

⁸ Μάλτα (19.7%), Βουλγαρία (18.2%), Ιρλανδία (17.2%), Ιταλία (16.2%), Πορτογαλία (15%), Βοσνία Ερζεγοβίνη (14.5%), Αλβανία (12.3%), Ελλάδα (11.8%), Ισραήλ (11.6%), Μαυροβούνιο (11.4%), Κροατία (11.3%), Ρουμανία (10.9%), Γεωργία (8.7%) και Τουρκία (4.4%)

⁹ Local & Regional Europe, Women in Politics Local and European Trends, Observatory, the European Charter for Equality of Women and Men in Local Life #Power2her, διαθέσιμο στο https://ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_Study_Women_in_politics_EN.pdf

¹⁰ Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας-Συμβουλευτικό Κέντρο Σύρου, Γυναίκες και πολιτική στην Ελλάδα, Τρίτη, 25 Ιουνίου, 2019, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.koinignomi.gr/news/politiki/2019/06/25/gynaikes-kai-politiki-stin-ellada.html>

¹¹ Έρευνα του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) μέσα από 1.528 άρθρα

¹² Οπ. π. Μπρέγιαννη Κατερίνα, Αυγή.

¹³ Οπ. π. Μπρέγιαννη Κατερίνα, Αυγή.

¹⁴ Οπ. π. Μοσχοβάκου Ναυσικά, Λίνα Χατζηαντωνίου. Επιμ. (2018).

¹⁵ Μοσχοβάκου Ναυσικά, Λίνα Χατζηαντωνίου. Επιμ. (2018). Οδηγός προς τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας για την εξάλειψη του σεξισμού και των έμφυλων διακρίσεων. Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας : Κ.Ε.Θ.Ι. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://kethi.gr/wp-content/uploads/2018/03/%CE%9F%CE%94%CE%97%CE%93%CE%9F%CE%A3_mme_publ.pdf

¹⁶ Eur-lex.europa.eu. 2020. EUR-Lex - C10940 - EN - EUR-Lex. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac10940>> [Πρόσβαση 2 Ιουλίου 2020].

¹⁷ Εκτός αν δικαιολογείται από τον Νόμο

¹⁸ Orpengov.gr. 2020. Άρθρο 02 – Η Έννοια Των Διακρίσεων | Υπουργείο Δικαιοσύνης. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <<http://www.orpengov.gr/ministryofjustice/?p=6737>> [πρόσβαση 1 Ιουλίου 2020].

¹⁹ Ec.europa.eu. 2020. Αντιμετώπιση Των Διακρίσεων Στην Εργασία - Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις Και Κοινωνική Ένταξη - Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=158&langId=el>> [πρόσβαση 1 Ιουλίου 2020].

²⁰ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά ανατρέξτε στο Synigoros.gr. 2020. Νομοθεσία | Ίση Μεταχείριση. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <<https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.ifnomos>> [πρόσβαση 1 Ιουλίου 2020]. Και στους σχετικούς Νόμους 4443 ΦΕΚ Α' 232/9.12.2016, 4097 ΦΕΚ Α' 235/3.12.2012, 3896 ΦΕΚ Α' 207/8.12.2010, 3769 ΦΕΚ Α' 105/01.07.2009, 3655 ΦΕΚ Α 58/3.4.2008, 3528 ΦΕΚ Α' 26/ 9.2.2007.

²¹ Μοσχοβάκου Ναυσικά, Λίνα Χατζηαντωνίου. Επιμ. (2018). Οδηγός προς τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας για την εξάλειψη του σεξισμού και των έμφυλων διακρίσεων. Κέντρο Ερευνών για

Θέματα Ισότητας : Κ.Ε.Θ.Ι. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://kethi.gr/wp-content/uploads/2018/03/%CE%9F%CE%94%CE%97%CE%93%CE%9F%CE%A3_mme_publ.pdf

²²Όπ. π. Μοσχοβάκου (2018). Κ.Ε.Θ.Ι.

²³ Council of Europe, Recommendation CM/Rec(2019)1 adopted by the Committee of Ministers, of the Council of Europe, 27 March 2019, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-and-combating-sexism/168094d894>, ενώ υπάρχει και μεταφρασμένο (ανεπίσημα) και στα ελληνικά, διαθέσιμο στο <https://rm.coe.int/16809e17ab>

²⁴ Σχετικές πληροφορίες αναφορικά με τη καμπάνια «Σεξισμός: Δες τον. Κατονόμασε τον. Σταμάτησε τον.» μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης και ακολουθώντας τον σύνδεσμο <https://www.coe.int/el/web/human-rights-channel/stor-sexism>

²⁵Όπ. π. Μοσχοβάκου (2018). Κ.Ε.Θ.Ι.

²⁶Vetterling-Braggin, Mary (ed.) (1981). *Sexist Language: A Modern Philosophical Analysis*. Littlefield, Adams. Όπ. π. Μοσχοβάκου (2018). Κ.Ε.Θ.Ι.

²⁷ Swim, J.K., Mallett, R. & Stangor, C. Understanding Subtle Sexism: Detection and Use of Sexist Language. *Sex Roles* 51, 117–128 (2004). <https://doi.org/10.1023/B:SERS.0000037757.73192.06> | Όπ. π. Μοσχοβάκου (2018). Κ.Ε.Θ.Ι.

²⁸ Mills, S. (2008). *Language and Sexism*. New York, NY: Cambridge University Press, 2008. 192 pp. ISBN: 978-0521001748

²⁹Μπρέγιαννη Κατερίνα, Έμφυλες ανισότητες και σεξισμός στη βιομηχανία των ΜΜΕ, Αυγή, ΕΝΤΥΠΗ ΕΚΔΟΣΗ, Δημοσίευση: 10 Ιουνίου 2018 15:30, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.avgi.gr/article/10838/8956353/emphytes-anisotetes-kai-sexismos-ste-biomechania-ton-mme>, πρόσβαση στις 2/7/2020

³⁰Όπ. π. Μοσχοβάκου Ναυσικά, Λίνα Χατζηαντωνίου. Επιμ. (2018).

³¹Sreberny-Mohammadi, Annabelle, and Karen Ross. "Women MPs and the media: representing the body politic." *Parliamentary Affairs*, vol. 49, no. 1, 1996, p. 103+. Gale Academic OneFile, πρόσβαση 2 Ιουλίου 2020.

³² Ross, K., & Sreberny, A. (2000). Women in the House: Media representation of British politicians. In A. Sreberny & L. van Zoonen (Eds.), *Gender, politics and communication* (pp. 79–99). Cresskill, NJ: Hampton Press

³³Rakow, L. F., & Kranich, K. (1991). Women as sign in television news. *Journal of Communication*, 41, 8–23.

³⁴ Alan Peter, David Cutts, και Rosie Campbell (2014), "Measuring the Quality of Politicians Elected by Gender Quotas – Are there Any Difference?" *Political Studies*. Διαθέσιμο δικτυακά, Σεπτέμβρης 2014. Doi: 10.1111/1467-9248.12161 | Campbell, X.M. (2014), *Gendered Mediation: A Continued Disadvantage to Female Politicians*, Department of Political Science, Montreal: McGill University.

³⁵Όπ. π Alan Peter, David Cutts, και Rosie Campbell (2014).

³⁶Ditonto, Hamilton & Redlawsk, 2013

³⁷Δέσποινα Τούντα, Η υποεκπροσώπηση των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 6 Νοεμβρίου 2019, Όμιλος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων | ΟΔΕΘ, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://odeth.eu/>

³⁸ Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων, Ισότητα των φύλων στη λήψη πολιτικών αποφάσεων, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/2016.1523_mh0116064eln_pdfweb_20170511095719.pdf

³⁹ Ισότητα των φύλων στη λήψη Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων πολιτικών αποφάσεων

⁴⁰ Η άσκηση αναπτύχθηκε από την Κατερίνα Λουκίδου, στέλεχος της ΓΓΟΠΙΦ, στο πλαίσιο του Έργου

Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα του Έργου στη διεύθυνση:

<https://nosexism.isotita.gr/>

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

«Η εκτύπωση του εντύπου συγχρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια (2014 - 2020) της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

«Το περιεχόμενο αυτού του εντύπου απηχεί τις απόψεις των συντακτών/τριών και αποτελεί αποκλειστικά δική τους ευθύνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δε φέρει καμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχει αυτό το έντυπο».